

Φύλλο εργασίας αρ.1
(Εισαγωγή στο αρχαίο δράμα)

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις, ώστε να δίνουν σωστό νόημα:

- 1) Η δραματική ποίηση είναι σύνθεση στοιχείων από τα είδη της ποίησης που προηγήθηκαν, δηλαδή: α)..... και β)..... .
- 2) Το δράμα παίρνει το όνομά του από τα....., τα οποία γεμάτοι ενθουσιασμό και μεταμφιεσμένοι σε τα τελούσαν οι πιστοί του θεού
- 3) Στα μέσα του 6ου π.Χ. αιώνα στην Αττική, ενώ ο έψαλλε τον, δηλαδή το τραγούδι προς τιμή του Διονύσου, ο ποιητής εισάγει ένα ακόμα πρόσωπο, τον (= τον ηθοποιό), που ανοίγει έναν διάλογο με τους τραγουδιστές. Έτσι γεννήθηκε η
- 4) Στην Αθήνα του 5ου π.Χ. αιώνα ακμάζει το δράμα και με τα τρία του είδη (δηλαδή, την....., την..... και το.....), γιατί στην οικονομικά ισχυρή αυτή πόλη υπήρχε το πολίτευμα της, το οποίο έδινε στους πολίτες το δικαίωμα της του λόγου και του διαλόγου. Έτσι το δράμα έγινε αφορμή για να διαδοθούν νέες πολιτικές και φιλοσοφικές ιδέες.
- 5) Η τραγωδία είναι μιας εξαιρετικής και τέλειας πράξης, που επιδιώκει να δημιουργήσει τη του θεατή προς τον θεατρικό ήρωα που πάσχει αλλά και τον, μήπως και ο ίδιος ο θεατής πάθει παρόμοια δεινά. Στο τέλος του έργου έρχεται η, δηλαδή η λύτρωση του θεατή από τα πάθη που είδε και έζησε στη διάρκεια της θεατρικής παράστασης.
- 6) Η τραγωδία "κατά το" χωρίζεται σε μέρη (=διαλογικά) και (= μουσικά).
- 7) μέρη της τραγωδίας είναι: ο, τα, και η(= το τελευταίο μέρος του δράματος), ενώ στα λυρικά (ή) της μέρη ανήκουν η(= το τραγούδι με το οποίο ο Χορός εισέρχεται στην) και τα(= τα μέρη ανάμεσα στα, όπου ακούγεται το τραγούδι του Χορού).
- 8) Η τραγωδία "κατά το....." αποτελείται από τον(= το σενάριο του έργου), το(= τους χαρακτήρες των ηρώων), τη(= τις ιδέες των ηρώων). Όλα αυτά μας διασώζονται μαζί με τη γλώσσα και την ποικιλία των εκφραστικών μέσων, που ονομάζεται..... . Δεν μας έχου, όμως, διασωθεί το(= η μελωδία) και η.....(=τα σκηνικά και τα κοστούμια των ηθοποιών) της αρχαίας τραγωδίας.

Φύλλο εργασίας αρ. 2
(Πρόλογος, σκηνή πρώτη, στίχοι 1-82)

1) Συμπληρώστε το παρακάτω κείμενο:

Η πρώτη σκηνή του προλόγου της "Ελένης" είναι ένας θεατρικός(= σκηνή στην οποία μιλάει ένα πρόσωπο). Εμφανίζεται η κεντρική ηρωίδα του δράματος. στη σκηνή αυτή μαθαίνουμε για τον στον οποίο εξελίσσεται η υπόθεση του δράματος, για τα κύρια αυτού του μύθου και για τις μέχρι τώρα πράξεις των και των που εμπλέκονται στην υπόθεση αυτή. Το σκηνικό του μύθου έχει τοποθετηθεί από τον Ευριπίδη στην, στις όχθες του ποταμού Εκεί βρίσκεται η Ελένη, γιατί έτσι το θέλησαν οι και κυρίως η Η Ελένη αναφέρει ότι δεν πήγε ποτέ στην , αλλά οι θεοί έδωσαν στον ένα, το οποίο έμοιαζε με ζωντανό πλάσμα παρόμοιο με την ηρωίδα. Σύμφωνα με τον τραγικό μας ποιητή, ο Τρωικός πόλεμος είχε ως αιτία τη θέληση του θεού να από τα πλήθη των και να δοξάσει τον γνωστό μυθικό ήρωα Έτσι ο θεός έφερε την Ελένη στην και την εμπιστεύτηκε στον δίκαιο βασιλιά Ταυτόχρονα, έδωσε στην ηρωίδα την υπόσχεση ότι θα ξανά με τον άντρα της, τον, όταν θα έχει πια μαθευτεί η αλήθεια. Όμως, ο δίκαιος και γνωστικός έχει πια πεθάνει, έχοντας αφήσει πίσω του δυο παιδιά, τον, που είναι τώρα της και την, η οποία έχει ικανότητες. Η Ελένη, απελπισμένη από τις άνομες απαιτήσεις του, ο οποίος θέλει να την υποχρεώσει να, καταφεύγει ως στον τάφο του, που βρίσκεται μπροστά από την είσοδο του

2) Χαρακτηρίστε με την ένδειξη "ΣΩΣΤΟ" ή "ΛΑΘΟΣ" καθεμιά από τις παρακάτω διαπιστώσεις:

- α) Η πρώτη σκηνή του προλόγου της "Ελένης" μάς δίνει μια εκδοχή του μύθου που διαφέρει ριζικά από την αντίστοιχη του ομηρικού έπους, σχετικά με τους ήρωες και τα γεγονότα που αναφέρονται.
- β) Στη σκηνή που μελετήσαμε δεν υπάρχει κανένα στοιχείο "προοικονομίας" του δράματος (= στοιχείο που να μας προϊδεάζει για την εξέλιξη της υπόθεσης).
- γ) Οι πρωταγωνιστές της υπόθεσης που μελετάμε, Έλληνες και Τρώες εμφανίζονται ως "τραγικοί ήρωες" (= που η μοίρα τους εξελίσσεται σύμφωνα με τη βούληση άλλων, υπέρτερων δυνάμεων).
- δ) Η πρωταγωνίστρια του δράματος, η Ελένη, δεν φαίνεται να έχει γνώση των αιτιών που την οδήγησαν στις ως τώρα περιπέτειές της.
- ε) Ο Ευριπίδης από τον πρόλογο κιόλας του δράματός του μας δίνει πολλές αντιφατικές όψεις της ανθρώπινης ζωής, όπως το "είναι" και το "φαίνεσθαι", οι προφάσεις και οι αληθινές αιτίες των γεγονότων.

Φύλλο εργασίας αρ.3
(Πρόλογος, σκηνή δεύτερη, στίχοι 83-91)

1) Συμπληρώστε τα κενά στο κείμενο που ακολουθεί:

Οι στίχοι 83-191 αποτελούν έναν θεατρικό ανάμεσα στην, την ομώνυμη δηλαδή πρωταγωνίστρια του δράματος, και στον, δηλαδή έναν ήρωα από την Ελλάδα, ο οποίος έχει έρθει στην από την ιδιαίτερη πατρίδα του, τη, καθώς είναι, με εντολή του Με χρησμό του ο ταξιδεύει προς το νησί της, με σκοπό να με το όνομα της πατρίδας του.

Στην αρχή ο, νομίζοντας ότι έχει μπροστά του την πραγματική, την κατηγορεί με βαριές εκφράσεις. έπειτα, όμως, σκεπτόμενος με την κοινή λογική, συμπεραίνει ότι Από το στόμα του η παίρνει πληροφορίες σχετικά με όσα ακολούθησαν την πτώση της και επίσης μαθαίνει για την τύχη των αγαπημένων της προσώπων, δηλαδή για τον άντρα της, τον, για τη Λήδα, τη της, η οποία από, και για τ' αδέρφια της, τους Ο έχει σκοπό του να συναντήσει τη (που είναι), αλλά η Ελένη τον συμβουλεύει να, γιατί η ζωή του από τον, το βασιλιά της χώρας, ο οποίος σκοτώνει όσους φτάνουν στη χώρα του, για να μην στην Ελλάδα ότι

2) Σε ποια σημεία της δεύτερης σκηνής υπάρχει το φαινόμενο της τραγικής ειρωνείας και γιατί;

.....
.....
.....
.....

3) Ποιες είναι οι ιδέες του Ευριπίδη για τους ανθρώπους που εμπλέκονται στους πολέμους, οι οποίες βγαίνουν μέσα από παραδείγματα στη δεύτερη αυτή σκηνή;

.....
.....
.....
.....
.....

4.Επινοήσεις του Ευριπίδη στην ενότητα αυτή είναι:

.....
.....

Τις χρησιμοποιεί για να.....
.....

1.

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΟ

(Ευριπίδη: «Ελένη», σε μετάφραση του Τάσου Ρούσσου)

Ελένη: Τα βάσανά μου θα σας ιστορήσω. 25

Οι τρεις θεές, η Κύπριδα κι η Ήρα
κι η Αθηνά, του Δία η θυγατέρα,
σε μια βραχοσπηλιά πήγαν της Ίδης
την πιο όμορφη να κρίνει ο Πάρης. Όμως 30
την ομορφιά μου τάζοντάς του η Κύπρη
-αν όμορφο λογιέται ό,τι σου φέρνει
τη δυστυχία- και ταίρι του πως θα 'μαι,
κερδίζει το βραβείο. Και της Ίδης
αφήνοντας τις στάνες φτάνει ο Πάρης 35
γοργά στη Σπάρτη για να με κερδίσει.

Οργίστηκ' η Ήρα που έτσι τη νικήσαν
κι εμπόδισε το γάμο μου μ' εκείνον.
Στου Πρίαμου το γιο δε δίνει εμένα,
παρά το είδωλό μου, φτιάχνοντάς το 40
σαν πλάσμα ζωντανό απ' τον αιθέρα
κι αυτός θαρρεί πως μ' έχει –κούφια ιδέα-
ενώ δε μ' έχει καν. Έπειτα οι γνώμες
του Δία στα πάθη αυτά σωριάσαν κι άλλα·
γιατί σήκωσε πόλεμο ανάμεσο 45
στη χώρα των Ελλήνων και στους δόλιους
τους Τρωαδίτες, για να ξαλαφρώσει
τη μάνα γη απ' το πλήθος των ανθρώπων
κι ο πιο μεγάλος άντρας της Ελλάδας
να γίνει ξακουστός. Εγώ βραβείο 50
παλικάριάς στους Έλληνες και Τρώες
ποτέ δεν ήμουν, ήταν τ' όνομά μου.

Με πήρε στις πτυχές ο Ερμής του αιθέρα
και σκεπασμένη σε θαμπή νεφέλη
-δε μ' άφησε χωρίς φροντίδα ο Δίας- 55
μ' έφερε στου Πρωτέα εδώ τα σπίτια,
κρίνοντας πως αυτός απ' όλους ήταν
πιο γνωστικός κι αγνό το γάμο μου έτσι
για το Μενέλαο θα κρατούσα.

Διευκρίνιση: Στον στίχο 49 «ο πιο μεγάλος άντρας της Ελλάδας», που αναφέρεται είναι ο μυθικός ήρωας Αχιλλέας.

Β' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. α). Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α' με τους ορισμούς της στήλης Β':

A'	B'
1. έξοδος	α) Η υπόθεση του δράματος.
2. πάροδος	β) Το τελευταίο μέρος του δράματος.
3. διάνοια	γ) Η γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα της τραγωδίας.
4. ήθος	δ) Άσμα που ψάλλει ο Χορός όταν πρωτομπαίνει στην ορχήστρα.
5. μύθος	ε) Οι ιδέες και τα επιχειρήματα των ηρώων μιας τραγωδίας.
6. λέξεις	στ) Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των προσώπων που δρουν σε μια τραγωδία.

.....
.....
.....

β) Ποιες ήταν οι δυο βασικές παραδόσεις που υπήρξαν στην αρχαιότητα για το μύθο της Ελένης; Ποια από τις δύο αξιοποίησε ο Ευριπίδης;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
...

2. Από το κείμενο που σας δόθηκε, ποιο συμπέρασμα μπορεί να βγει για την αληθινή και τη φαινομενική αιτία του Τρωικού πολέμου, σύμφωνα με το μύθο του Ευριπίδη;

.....
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.) Χαρακτηρίστε με την ένδειξη «σωστό» ή «λάθος» τις παρακάτω διαπιστώσεις:

- I) Το απόσπασμα που διαβάσαμε παραπάνω έχει τη μορφή διαλόγου.
- II) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε κυριαρχεί το στοιχείο της αφήγησης της ηρωίδας.
- III) Η ηρωίδα που μιλά στο απόσπασμα απλώς αφηγείται γεγονότα χωρίς να τα σχολιάζει.
- IV) Η αναδρομή της ηρωίδας στο παρελθόν δεν βοηθάει καθόλου στην εξέλιξη του δράματος και κουράζει το θεατή.
- V) Το απόσπασμα που διαβάσαμε είναι αναγκαίο για να παρακολουθήσει ο θεατής την υπόθεση που θα ακολουθήσει.
- VI) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε υπάρχουν ορισμένες μεταφορικές εκφράσεις που κάνουν το κείμενο όμορφο και ενδιαφέρον.

4.α) Με βάση τα όσα λέει η ηρωίδα στο κείμενο, ο ποιητής θεωρεί πως επικρατεί στη ζωή μας το δίκαιο κι ότι εμείς, οι άνθρωποι, διαμορφώνουμε ελεύθερα την τύχη μας ή μήπως όχι;

Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Τι σημαίνει στο αρχαίο δράμα η έννοια «τραγικός ήρωας»; Μπορεί η Ελένη με βάση το απόσπασμα αυτό να χαρακτηριστεί «τραγική ηρωίδα»; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΟ (Ευριπίδη: «Ελένη», σε μετάφραση του Τάσου Ρούσσου)

Ελένη: Τα βάσανά μου θα σας ιστορήσω. 25
Οι τρεις θεές, η Κύπριδα κι η Ήρα
κι η Αθηνά, του Δία η θυγατέρα,
σε μια βραχοσπηλιά πήγαν της Ίδης
την πιο όμορφη να κρίνει ο Πάρης. Όμως 30
την ομορφιά μου τάζοντάς του η Κύπρη
-αν όμορφο λογίζεται ό,τι σου φέρνει
τη δυστυχία- και ταίρι του πως θα 'μαι,
κερδίζει το βραβείο. Και της Ίδης
αφήνοντας τις στάνες φτάνει ο Πάρης 35
γοργά στη Σπάρτη για να με κερδίσει.
Οργίστηκ' η Ήρα που έτσι τη νίκησαν
κι εμπόδισε το γάμο μου μ' εκείνον.
Στου Πρίαμου το γιο δε δίνει εμένα,
παρά το είδωλό μου, φτιάχνοντάς το 40
σαν πλάσμα ζωντανό απ' τον αιθέρα
κι αυτός θαρρεί πως μ' έχει -κούφια ιδέα-
ενώ δε μ' έχει καν. Έπειτα οι γνώμες
του Δία στα πάθη αυτά σωριάσαν κι άλλα·
γιατί σήκωσε πόλεμο ανάμεσο 45
στη χώρα των Ελλήνων και στους δόλιους
τους Τρωαδίτες, για να ξαλαφρώσει
τη μάνα γη απ' το πλήθος των ανθρώπων
κι ο πιο μεγάλος άντρας της Ελλάδας
να γίνει ξακουστός. Εγώ βραβείο 50
παλικάριάς στους Έλληνες και Τρώες
ποτέ δεν ήμουν, ήταν τ' όνομά μου.
Με πήρε στις πτυχές ο Ερμής του αιθέρα
και σκεπασμένη σε θαμπή νεφέλη
-δε μ' άφησε χωρίς φροντίδα ο Δίας- 55
μ' έφερε στου Πρωτέα εδώ τα σπίτια,
κρίνοντας πως αυτός απ' όλους ήταν
πιο γνωστικός κι αγνό το γάμο μου έτσι
για το Μενέλαο θα κρατούσα.

Διευκρίνιση: Στον στίχο 49 «ο πιο μεγάλος άντρας της Ελλάδας», που αναφέρεται είναι ο μυθικός ήρωας Αχιλλέας.

Β΄ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1.α) Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α΄ με τους ορισμούς της στήλης Β΄ (βαθμοί 6):

Α΄	Β΄
1. έξοδος	β) Το τελευταίο μέρος του δράματος.
2. πάροδος	δ) Άσμα που ψάλλει ο Χορός όταν πρωτομπαίνει στην ορχήστρα.
3. διάνοια	ε) Οι ιδέες και τα επιχειρήματα ηρώων μιας τραγωδίας.
4. ήθος	στ) Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των προσώπων που δρουν σε μια τραγωδία.
5. μύθος	α) Η υπόθεση του δράματος.
6. λέξις	γ) Η γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα της τραγωδίας.

β) Ποιες ήταν οι δυο βασικές παραδόσεις που υπήρξαν στην αρχαιότητα για το μύθο της Ελένης; Ποια από τις δύο αξιοποίησε ο Ευριπίδης;

-Στη σελ.6 του σχολικού βιβλίου διαβάζουμε: «Σύμφωνα με την παράδοση (εννοεί την παράδοση των ομηρικών επών) η Ελένη, η γυναίκα του Μενέλαου, του βασιλιά της Σπάρτης, ήταν περιφνημένη για την ομορφιά της. Ο Πάρις, ο γιος του βασιλιά της Τροίας Πρίαμου, με τη βοήθεια της Αφροδίτης, την απήγαγε και την οδήγησε στην Τροία. Οι Έλληνες με επικεφαλής τον Αγαμέμνονα και το Μενέλαο εκστράτευσαν εναντίον της Τροίας και έπειτα από ένα δεκαετή πόλεμο κατέλαβαν την πόλη. Η Ελένη ταυτίστηκε με τον καταστροφικό πόλεμο και παρουσιάζεται συχνά ως υπαίτια για το θάνατο πολλών ανθρώπων. Υπήρχε όμως και μια άλλη παράδοση λιγότερο γνωστή. Ο Στησίχορος, για παράδειγμα, ο λυρικός ποιητής, παρουσίασε μια άλλη εκδοχή στο ποίημά του *Παλινωδία* : η Ελένη δεν πήγε ποτέ στην Τροία με τον Πάρι· οι θεοί την πήγαν στην Αίγυπτο, ενώ στη θέση της έπλασαν ένα είδωλο, που ο Πάρις απήγαγε νομίζοντας ότι είναι η Ελένη. Οι Έλληνες λοιπόν και οι Τρώες πολέμησαν για δέκα χρόνια όχι για την πραγματική Ελένη, αλλά για το είδωλό της. Το μύθο αυτόν αξιοποιεί και ο Ευριπίδης στην τραγωδία του *Ελένη*.»

2. Από το κείμενο που σας δόθηκε, ποιο συμπέρασμα μπορεί να βγει για την αληθινή και τη φαινομενική αιτία του Τρωικού πολέμου, σύμφωνα με το μύθο του Ευριπίδη;

-Το συμπέρασμα που μπορούμε να βγάλουμε από το κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω είναι ότι, σύμφωνα με το μύθο του Ευριπίδη αληθινή αιτία του Τρωικού πολέμου είναι η θέληση των θεών και πρωτίστως του ίδιου του Δία! **Πιο συγκεκριμένα:** η Ήρα που νικήθηκε στον αγώνα ομορφιάς από την Αφροδίτη θύμωσε και έδωσε στον Πάρι, το γιο του Πρίαμου, το είδωλο της Ελένης, **«φτιάχνοντάς το σαν πλάσμα ζωντανό απ' τον αιθέρα»**. Έλληνες και Τρώες λοιπόν νόμιζαν πως η Ελένη είναι στην Τροία, ενώ την πραγματική Ελένη μετέφερε στην Αίγυπτο ο Ερμής. Έπειτα, ο Δίας προκάλεσε το φονικότατο αυτό πόλεμο, για να ξαλαφρώσει τη γη απ' το πλήθος των ανθρώπων, και να κάνει ξακουστό το όνομα του ήρωα Αχιλλέα! Επομένως, μόνο φαινομενική αιτία του πολέμου Ελλήνων και Τρώων ήταν η αρπαγή της Ελένης από τον Πάρι.

3.) Χαρακτηρίστε με την ένδειξη «σωστό» ή «λάθος» τις παρακάτω διαπιστώσεις:

- I) Το απόσπασμα που διαβάσαμε παραπάνω έχει τη μορφή διαλόγου. **ΛΑΘΟΣ**
- II) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε κυριαρχεί το στοιχείο της αφήγησης της ηρωίδας. **ΣΩΣΤΟ**
- III) Η ηρωίδα που μιλά στο απόσπασμα απλώς αφηγείται γεγονότα χωρίς να τα σχολιάζει. **ΛΑΘΟΣ**
- IV) Η αναδρομή της ηρωίδας στο παρελθόν δεν βοηθάει καθόλου στην εξέλιξη του δράματος και κουράζει το θεατή. **ΛΑΘΟΣ**
- V) Το απόσπασμα που διαβάσαμε είναι αναγκαίο για να παρακολουθήσει ο θεατής την υπόθεση που θα ακολουθήσει. **ΣΩΣΤΟ**
- VI) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε υπάρχουν ορισμένες μεταφορικές εκφράσεις που κάνουν το κείμενο όμορφο και ενδιαφέρον. **ΣΩΣΤΟ**

(Βαθμοί 3).

4.α) Με βάση τα όσα λέει η ηρωίδα στο κείμενο, ο ποιητής θεωρεί πως επικρατεί στη ζωή μας το δίκαιο κι ότι εμείς, οι άνθρωποι, διαμορφώνουμε ελεύθερα την τύχη μας ή μήπως όχι;

Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

-Όχι. Σύμφωνα με την υπόθεση που μας παρουσιάζει ο Ευριπίδης, μέσα από την αφήγηση της Ελένης, ούτε το δίκαιο επικρατεί, ούτε οι άνθρωποι διαμορφώνουν ελεύθερα την πορεία τους. Αντίθετα, δυνάμεις πάνω και πέρα από την ελεύθερη βούληση του ανθρώπου επεμβαίνουν και διαμορφώνουν την «τύχη» του, όπως μας αποδεικνύει το παράδειγμα της Ελένης στο παραπάνω απόσπασμα. Η Ελένη άδικα έγινε αντικείμενο δυσφήμισης και μίσους των ανθρώπων, αφού ποτέ η ίδια δεν πρόδωσε τον άντρα της το Μενέλαο και δεν πήγε στην Τροία. Όμως οι θεοί, χωρίς να την ρωτήσουν, τη μετέφεραν στην Αίγυπτο, ενώ επίσης προκάλεσαν καταστροφικό πόλεμο των ανίδεων ανθρώπων, χωρίς φυσικά να πάρουν υπόψη τους αν αυτοί οι άνθρωποι ήθελαν ένα τέτοιο πόλεμο.

Τα πάθη των θεών, στο κείμενο του Ευριπίδη γίνονται δυνάμεις σκοτεινές, άδικες, απάνθρωπες και καταστροφικές.

β) Τι σημαίνει στο αρχαίο δράμα η έννοια «τραγικός ήρωας»; Μπορεί η Ελένη με βάση το απόσπασμα αυτό να χαρακτηριστεί «τραγική ηρωίδα»; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

-Τραγικός ήρωας στην αρχαιοελληνική δραματική ποίηση θεωρείται εκείνος ο οποίος δυστυχεί και υποφέρει, **χωρίς ο ίδιος να ευθύνεται για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και ο οποίος ταυτόχρονα βρίσκεται σε άγνοια για σημαντικά ζητήματα που τον αφορούν, χωρίς κι αυτό να το θέλει.**

Η επιλογή του Ευριπίδη να αλλάξει τον παραδοσιακό μύθο για την Ελένη είναι σκόπιμη, *γιατί θέλει να καταστήσει φανερό στο θεατή του δράματος ότι η Ελένη αποτελεί μια σημαντική τραγική ηρωίδα.* Η Ελένη είναι τραγική ηρωίδα, γιατί θεωρείται απ' όλους ένοχη για τον τρωικό πόλεμο. Όλοι τη μισούν, επειδή πιστεύουν πως πρόδωσε το Μενέλαο και έγινε η αφορμή για το θάνατο πολλών ανθρώπων στο πεδίο της μάχης. *Τίποτε όμως από αυτά δεν είναι αλήθεια.* Η Ελένη άδικα αποτελεί αντικείμενο δυσφήμισης και μίσους εξαιτίας της άγνοιας των πολλών, ενώ αποτελεί στην πραγματικότητα ένα όργανο στα χέρια της μοίρας και των θεών, για να πραγματοποιήσουν τα σχέδιά τους (βλ. χαρακτηριστικά τους στίχους 45-50 της μετάφρασης: αιτία του πολέμου ήταν η βούληση του Δία).

Ταυτόχρονα, η τραγική ηρωίδα Ελένη βρίσκεται σε άγνοια για την τύχη των αγαπημένων της προσώπων, ενώ ταυτόχρονα ένας νέος κίνδυνος την απειλεί: *το ερωτικό πάθος και οι πιέσεις του βασιλιά της Αιγύπτου, του Θεοκλύμενου, που θέλει να της επιβάλει να τον παντρευτεί.* Πάνω στην απελπισία της λοιπόν η τραγική ηρωίδα καταφεύγει στον τάφο του Πρωτέα, για να μην πέσει θύμα του βάρβαρου βασιλιά.

ΑΛΛΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΕΝΟΤΗΤΑ

1. Τι ήταν το «πνευματικό κίνημα των σοφιστών» στην Αθήνα του 5^{ου} αιώνα π.Χ; Ποια είναι η σχέση του Ευριπίδη με τους «σοφιστές»;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Σε μια δική σας σωστά γραμμένη παράγραφο να αποδώσετε περιληπτικά την υπόθεση του κειμένου που σας δόθηκε.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. α) Μελετώντας προσεκτικά το κείμενο που σας δόθηκε, χωρίστε το σε νοηματικές ενότητες και δώστε από ένα τίτλο στην καθεμιά απ' αυτές, ώστε να αποδίδεται το περιεχόμενό της.

.....

.....

.....

.....

β) Χαρακτηρίστε με την ένδειξη «σωστό» ή «λάθος» τις παρακάτω διαπιστώσεις:

I) Το απόσπασμα που διαβάσαμε παραπάνω έχει τη μορφή διαλόγου.

II) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε κυριαρχεί το στοιχείο της αφήγησης της ηρωίδας.

III) Η ηρωίδα που μιλά στο απόσπασμα απλώς αφηγείται γεγονότα χωρίς να τα

σχολιάζει.

IV) Η αναδρομή της ηρωίδας στο παρελθόν δεν βοηθάει καθόλου στην εξέλιξη του δράματος και κουράζει το θεατή.

V) Το απόσπασμα που διαβάσαμε είναι αναγκαίο για να παρακολουθήσει ο θεατής την υπόθεση που θα ακολουθήσει.

VI) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε υπάρχουν μεταφορικές εκφράσεις που κάνουν το κείμενο όμορφο και ενδιαφέρον.

4.α) Από το κείμενο που σας δόθηκε, ποιο συμπέρασμα μπορεί -κατά τη γνώμη σας- να βγει για την αληθινή και τη φαινομενική αιτία του Τρωικού πολέμου, σύμφωνα με το μύθο του Ευριπίδη;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Με βάση τα όσα λέει η ηρωίδα στο κείμενο, ο ποιητής θεωρεί πως επικρατεί στη ζωή μας το δίκαιο κι ότι εμείς, οι άνθρωποι, διαμορφώνουμε ελεύθερα την τύχη μας ή μήπως όχι;

Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΟ**MENEΛΑΟΣ:**

Πέλοπα, που αγωνίστηκες στην Πίσα
 με τον Οινόμαο σ' αρματοδρομίες, τότε,
 που 'χες καλέσει τους θεούς σε δείπνο,
 να 'χανες τη ζωή σου, πριν ακόμα
 γεννήσεις το γονιό μου, τον Ατρέα,
 κι εκείνος πάλι από την Αερόπη
 δυο γιους, τον Αγαμέμνονα κι εμένα
 το Μενέλαο, ξευγάρι ξακουσμένο·
 γιατί θαρρώ –και καυχησιά δεν είναι–
 πως με καράβια οδήγησα στην Τροία
 στράτευμα πλήθος κι όχι με τη βία
 σαν τύραννος, αλλά μ' ακολουθήσαν
 θέλοντας οι λεβέντες της Ελλάδας.
 Χαθήκανε πολλοί, πολλοί κι εκείνοι
 που χαίρονται, γιατί έχουνε ξεφύγει
 τον κίνδυνο της θάλασσας και φέραν
 τα ονόματα των σκοτωμένων πίσω
 στα σπίτια τους. Εγώ περιπλανιέμαι
 τόσον καιρό στο κύμα ο δόλιος, όσο
 χρειάστηκα την Τροία για να κουρσέψω·
 κι ενώ ποθώ στον τόπο μου να φτάσω,
 τη χάρη αυτή οι θεοί δε μου χαρίζουν.
 Τριγύρισα τους έρμους της Λιβύης
 τους αφιλόξενους γιαλούς και κάθε
 φορά, που την πατρίδα μου ζυγώνω,
 μακριά με ξανασπρώχνουν οι ανέμοι,
 χωρίς μες στα πανιά μου να φουσκώσει
 ποτέ πρίμος αγέρας για τη Σπάρτη.
 Και τώρα ναυαγός ο μαύρος, δίχως
 φίλους στη χώρα βγήκα εδώ. Συντρίμμια
 γίνηκε το καράβι μου στους βράχους.
 Μου ξέμεινε η καρένα μόνο κι έτσι
 πάνω της έχω ανέλπιστα γλιτώσει,
 με την Ελένη που 'φερα απ' την Τροία.
 Ποιος είναι ο τόπος, ποιοι τον κατοικούνε;
 Δεν ξέρω· με τα ρούχα μου κουρέλια
 ντρεπόμουν να ρωτήσω τους ανθρώπους.
 Ο ευτυχισμένος, όταν κακοπάθει,
 νιώθει πικρότερη τη δυστυχία,
 παρ' όσο αυτός που από παλιά την ξέρει.
 Τώρα με τυραννά σκληρά η ανάγκη·
 ψωμί δεν έχω ή ρούχο, καθώς δείχνουν
 τ' απομεινάρια από το караβίσιο
 πανί που'μαι ζωσμένος· τους χιτώνες,
 τα λαμπρά πέπλα η θάλασσα κατάπιε.
 Στα βάθη μιας σπηλιάς κρατάω κρυμμένη

τη γυναίκα μου, αιτία στις συμφορές μου,
 κι όσοι απομείναν απ' τους σύντροφούς μου,
 τους έβαλα να τη φυλάγουν. Μόνος
 γυρίζω ψάχνοντας για κείνους νά 'βρω
 κάτι να τους χορτάσω. Μόλις είδα
 το σπίτι αυτό με τους θριγκούς τριγύρω
 και τον ωραίο πυλώνα –αρχοντικό 'ναι–
 ζύγωσα· κάτι ελπίζω για τους ναύτες
 να οικονομήσω· απ' τους φτωχούς δεν έχεις,
 ακόμη κι αν το θέλουνε, βοήθεια.

(Ευριπίδη: «Ελένη», στίχοι 437-492)

και φέραν = φέρνοντας.

πρίμος = ευνοϊκός

θριγκοί = τα τμήματα αρχαίου οικοδομήματος
 που βρίσκονταν πάνω από τους κίονες και
 έφταναν ως τη στέγη. Περιλάμβαναν το
 επιστύλιο, το διάζωμα ή τη ζωφόρο και το
 γείσο.

Β' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1.α Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α' με τους ορισμούς της στήλης Β':

A'	B'
1. έξοδος	α) Η υπόθεση του δράματος.
2. πάροδος	β) Το τελευταίο μέρος του δράματος.
3. διάνοια	γ) Η γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα της τραγωδίας.
4. ήθος	δ) Άσμα που ψάλλει ο Χορός όταν πρωτο μπαίνει στην ορχήστρα.
5. μύθος	ε) Οι ιδέες και τα επιχειρήματα των ηρώων μιας τραγωδίας.
6. λέξεις	στ) Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των προσώπων που δρουν σε μια τραγωδία.
.....	
.....	

β) β) Ποιες ήταν οι δυο βασικές παραδόσεις που υπήρξαν στην αρχαιότητα για το μύθο της Ελένης; Ποια από τις δύο αξιοποίησε ο Ευριπίδης;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. α) Ποια είναι η κατάσταση στην οποία βρίσκονται ο Μενέλαος και οι σύντροφοί του στη σκηνή του παραπάνω αποσπάσματος που διαβάσατε ;

β) Τι μας φανερώνουν τα πρώτα του λόγια, τα σχετικά με τους προγόνους του (στ. 437-441) για την ψυχική κατάσταση του ήρωα που μιλάει;

γ) Έχει σχέση αυτή η κατάσταση του ήρωα με όσα γενικά πίστευε ο Ευριπίδης για τους πολέμους και τους ήρωες;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.) Χαρακτηρίστε με την ένδειξη «σωστό» ή «λάθος» τις παρακάτω διαπιστώσεις:

- I) Το απόσπασμα που διαβάσαμε παραπάνω έχει τη μορφή μιας στιχομυθίας ηρώων
- II) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε κυριαρχεί το στοιχείο της αφήγησης του ήρωα.
- III) Ο ήρωας που μιλά στο απόσπασμα απλώς αφηγείται γεγονότα χωρίς καθόλου να τα σχολιάζει.
- IV) Η αναδρομή του ήρωα στο παρελθόν δεν βοηθάει καθόλου στην εξέλιξη του δράματος και κουράζει το θεατή.
- V) Το απόσπασμα που διαβάσαμε είναι αναγκαίο για να κατανοήσει ο θεατής την κατάσταση του ήρωα και να αισθανθεί ενδιαφέρον για όσα θα ακολουθήσουν
- VI) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε υπάρχουν μεταφορικές εκφράσεις και επίθετα που κάνουν το λόγο του ήρωα συναρπαστικό και ενδιαφέροντα.
- VII) Στο απόσπασμα του λόγου του Μενελάου υπάρχουν φράσεις που είναι γνωμικά, δηλ. έχουν μια διαχρονική ισχύ.
- VIII) Στο απόσπασμα υπάρχει έντονο το στοιχείο της προοικονομίας όλων όσων θα ακολουθήσουν.

4. Από το κείμενο που σας δόθηκε παραπάνω, ποιο συμπέρασμα μπορεί για τον τρόπο με τον οποίο ο Μενέλαος ασκούσε την εξουσία του και φρόντιζε για τους συντρόφους του;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Τι σημαίνει «τραγικός ήρωας»; Μπορεί ο Μενέλαος, με βάση το απόσπασμα αυτό να χαρακτηριστεί «τραγικός ήρωας»; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1.α) Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α΄ με τους ορισμούς της στήλης Β΄

Α΄	Β΄
1. έξοδος	β) Το τελευταίο μέρος του δράματος.
2. πάροδος	δ) Άσμα που ψάλλει ο Χορός όταν πρωτομπαίνει στην ορχήστρα.
3. διάνοια	ε) Οι ιδέες και τα επιχειρήματα ηρώων μιας τραγωδίας.
4. ήθος	στ) Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των προσώπων που δρουν σε μια τραγωδία.
5. μύθος	α) Η υπόθεση του δράματος.
6. λέξις	γ) Η γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα της τραγωδίας.

β) Ποιες ήταν οι δυο βασικές παραδόσεις που υπήρξαν στην αρχαιότητα για το μύθο της Ελένης; Ποια από τις δύο αξιοποίησε ο Ευριπίδης;

-Στη σελ.6 του σχολικού βιβλίου διαβάζουμε: «Σύμφωνα με την παράδοση (εννοεί την παράδοση των ομηρικών επών) η Ελένη, η γυναίκα του Μενέλαου, του βασιλιά της Σπάρτης, ήταν περίφημη για την ομορφιά της. Ο Πάρης, ο γιος του βασιλιά της Τροίας Πριάμου, με τη βοήθεια της Αφροδίτης, την απήγαγε και την οδήγησε στην Τροία. Οι Έλληνες με επικεφαλής τον Αγαμέμνονα και το Μενέλαο εκστράτευσαν εναντίον της Τροίας και έπειτα από ένα δεκαετή πόλεμο κατέλαβαν την πόλη. Η Ελένη ταυτίστηκε με τον καταστροφικό πόλεμο και παρουσιάζεται συχνά ως υπαίτια για το θάνατο πολλών ανθρώπων.

Υπήρχε όμως και μια άλλη παράδοση λιγότερο γνωστή. Ο Στησίχορος, για παράδειγμα, ο λυρικός ποιητής, παρουσίασε μια άλλη εκδοχή στο ποίημά του *Παλινωδία* : η Ελένη δεν πήγε ποτέ στην Τροία με τον Πάρη· οι θεοί την πήγαν στην Αίγυπτο, ενώ στη θέση της έπλασαν ένα είδωλο, που ο Πάρης απήγαγε νομίζοντας ότι είναι η Ελένη. Οι Έλληνες λοιπόν και οι Τρώες πολεμούσαν για δέκα χρόνια όχι για την πραγματική Ελένη, αλλά για το είδωλό της. Το μύθο αυτόν αξιοποιεί και ο Ευριπίδης στην τραγωδία του *Ελένη*.»

2. α) Ποια είναι η κατάσταση στην οποία βρίσκονται ο Μενέλαος και οι σύντροφοί του στη σκηνή του παραπάνω αποσπάσματος που διαβάσατε ;

- Ο Μενέλαος εμφανίζεται στο παραπάνω κείμενο να βρίσκεται τόσο ο ίδιος όσο και οι σύντροφοί του σε κατάσταση εξαθλίωσης. Είναι ένας ρακένδυτος, πεινασμένος και χωρίς βοήθεια ναυαγός, από τον οποίο λείπουν τα πάντα. Στην ίδια άθλια κατάσταση βρίσκονται και οι σύντροφοί του που σώθηκαν από τις πολλές και φοβερές περιπέτειες στη θάλασσα και πό το τελικό ναυάγιο που τους έριξε στην άγνωστη χώρα. Ο Μενέλαος ζωσμένος με ένα μόνο κομμάτι από το караβόπανο του πλοίου έρχεται να ζητήσει βοήθεια, να ζητιανέψει ουσιαστικά για τους συντρόφους του.

β) Τι μας φανερώνουν τα πρώτα του λόγια, τα σχετικά με τους προγόνους του (στ. 437-441) για την ψυχική κατάσταση του ήρωα που μιλάει;

Στην αρχή των λόγων του ο Μενέλαος ουσιαστικά καταριέται τους προγόνους του, καταριέται τη γενιά του που ήταν μια δυστυχισμένη γενιά (τα πάθη της γενιάς των Ατρείδων). Αυτό είναι κάτι ολότελα αντίθετο προς το ηρωικό ιδανικό των αρχαίων, που τοποθετούσε το σεβασμό και την υπερηφάνεια για τους προγόνους σε πολύ υψηλή θέση στη ζωή. Ο Μενέλαος όμως επειδή βρίσκεται σε πολύ δύσκολη θέση, μέσα στη δυστυχία και επειδή νιώθει απελπισία και αδιέξοδο από τα βάσανα τόσων χρόνων, ουσιαστικά απαρνιέται τα ηρωικά ιδεώδη.

γ) Έχει σχέση αυτή η κατάσταση του ήρωα με όσα γενικά πίστευε ο Ευριπίδης για τους πολέμους και τους ήρωες;

Ο Μενέλαος, ένας από τους κορυφαίους κατακτητές της Τροίας, με την απαρίθμηση της δυστυχίας και των συμφορών του, ως περιπλανώμενος ταξιδευτής και ναυαγός δίνει το μήνυμα για την πλήρη ματαιότητα της πολεμικής αυτής νίκης και κάθε «ηρωισμού» στους πολέμους. Αυτό δηλαδή που πιστεύει και ο ίδιος ο Ευριπίδης για το ζήτημα των πολέμων και των ηρώων. Η κατάσταση του Μενελάου τονίζει ιδιαίτερα την τραγική θέση του ήρωα και υποβάλλει για ακόμη μια φορά στον θεατή το **αντιπολεμικό μήνυμα** του ποιητή. Γιατί αποτελεί τρανή απόδειξη για τα ολέθρια αποτελέσματα των πολέμων στην ανθρώπινη ζωή. Ο Τρωικός πόλεμος και η νίκη των Ελλήνων οδήγησαν τελικά τον άλλοτε κραταιό βασιλιά της Σπάρτης να βρίσκεται τώρα κουρελής και απελπισμένος ναυαγός μπροστά στο παλάτι της Αιγύπτου, αναγκασμένος να ζητιανεύει λίγο ψωμί για τους ταλαίπωρους συντρόφους του.

3.) Χαρακτηρίστε με την ένδειξη «σωστό» ή «λάθος» τις παρακάτω διαπιστώσεις:

I) Το απόσπασμα που διαβάσαμε παραπάνω έχει τη μορφή μιας στιχομυθίας ηρώων **ΛΑΘΟΣ**

II) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε κυριαρχεί το στοιχείο της αφήγησης του ήρωα. **ΣΩΣΤΟ**

III) Ο ήρωας που μιλά στο απόσπασμα απλώς αφηγείται γεγονότα χωρίς καθόλου να τα σχολιάζει. **ΛΑΘΟΣ**

IV) Η αναδρομή του ήρωα στο παρελθόν δεν βοηθάει καθόλου στην εξέλιξη του δράματος και κουράζει το θεατή. **ΛΑΘΟΣ**

V) Το απόσπασμα που διαβάσαμε είναι αναγκαίο για να κατανοήσει ο θεατής την κατάσταση του ήρωα και να αισθανθεί ενδιαφέρον για όσα θα ακολουθήσουν **ΣΩΣΤΟ**

VI) Στο απόσπασμα που διαβάσαμε υπάρχουν μεταφορικές εκφράσεις και επίθετα που κάνουν το λόγο του ήρωα συναρπαστικό και ενδιαφέροντα. **ΣΩΣΤΟ**

VII) Στο απόσπασμα του λόγου του Μενελάου υπάρχουν φράσεις που είναι γνωμικά, δηλ. έχουν μια διαχρονική ισχύ. **ΣΩΣΤΟ**

VIII) Στο απόσπασμα υπάρχει έντονο το στοιχείο της προοικονομίας όλων όσων θα ακολουθήσουν. **ΛΑΘΟΣ**

4. Από το κείμενο που σας δόθηκε παραπάνω, ποιο συμπέρασμα μπορεί για τον τρόπο με τον οποίο ο Μενέλαος ασκούσε την εξουσία του και φρόντιζε για τους συντρόφους του;

Οι στίχοι 437-441: (γιατί θαρρώ –και καυχισιά δεν είναι– πως με καράβια ... οι λεβέντες της Ελλάδας.) φανερώνουν ότι ο Μενέλαος στην άσκηση της εξουσίας του απεχθάνεται την τυραννία και προβάλλει ως τρόπο επιβολής μόνο την πειθώ. Μιλάει δηλαδή σαν δημοκρατικός ηγέτης, όχι σαν αυταρχικός μονάρχης.

Οι τελευταίοι στίχοι 487-492 (.Μόνος γυρίζω ψάχνοντας για κείνους νά 'βρω κάτι να τους χορτάσω. ..κάτι ελπίζω για τους ναύτες να οικονομήσω-) δείχνουν το Μενέλαο ως έναν υπεύθυνο ηγέτη των συντρόφων του, αφοσιωμένο στο καθήκον που έχει αναλάβει για τη διάσωσή τους. Ο Μενέλαος είναι έτοιμος να δεινοπαθήσει ο ίδιος προκειμένου να διασώσει τους συντρόφους του από την έσχατη δυστυχία που τους απειλεί. Ο χαρακτήρας αυτός του άξιου κυβερνήτη, ανάγεται σε πρότυπο των Ελλήνων από την εποχή της ομηρικής «Οδύσσειας». Μέσα από τέτοια ύψιστα ηγετικά πρότυπα της κοινωνικής ζωής διαπαιδαγωγούνταν οι θεατές, πολίτες της αθηναϊκής δημοκρατίας του 5^{ου} π.Χ. αιώνα.

β) Τι σημαίνει «τραγικός ήρωας»; Μπορεί ο Μενέλαος, με βάση το απόσπασμα αυτό να χαρακτηριστεί «τραγικός ήρωας»; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

-Τραγικός ήρωας στην αρχαιοελληνική δραματική ποίηση θεωρείται εκείνος ο οποίος δυστυχεί και υποφέρει, χωρίς ο ίδιος να ευθύνεται για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και ο οποίος ταυτόχρονα βρίσκεται σε άγνοια για σημαντικά ζητήματα που τον αφορούν, χωρίς κι αυτό να το θέλει.

Η επιλογή του Ευριπίδη να αλλάξει τον παραδοσιακό μύθο για την Ελένη είναι σκόπιμη, γιατί θέλει να καταστήσει φανερό στο θεατή του δράματος ότι και η Ελένη αλλά και ο Μενέλαος αποτελούν τραγικούς ήρωες. Ο Μενέλαος είναι τραγικός ήρωας γιατί παρουσιάζεται έρμαιο στις θελήσεις των θεών. Δεν γνωρίζει τίποτα από την αλήθεια για τον Τρωικό πόλεμο, νομίζει πως έχει πάρει πίσω την Ελένη, ενώ κατέχει μόνο ένα είδωλο! . Τίποτε όμως από αυτά που πιστεύει για όσα συνέβησαν δεν είναι η πραγματική αλήθεια, αλλά φαινόμενα! Ο Μενέλαος δεν είναι τίποτε άλλο από ένα ακόμη όργανο στα χέρια της μοίρας και των θεών, για να πραγματοποιήσουν τα σχέδιά τους. Και δεν το γνωρίζει.

Ταυτόχρονα, ο Μενέλαος βρίσκεται σε άγνοια για την τύχη της αγαπημένης του συζύγου που όπως ξέρουμε είναι ήδη στην Αίγυπτο, πολύ κοντά στη σκηνή αυτού του δράματος. Ταυτόχρονα ο Μενέλαος δεν ξέρει ότι ένας νέος θανάσιμος κίνδυνος τον απειλεί αν πιαστεί από το βασιλιά Θεοκλύμενο, στο παλάτι του οποίου, χωρίς να ξέρει, πηγαίνει να ζητήσει βοήθεια. Με όλα αυτά δημιουργείται έντονη η αίσθηση της τραγικής ειρωνείας.

3.

Α' ΚΕΙΜΕΝΟ

Μενέλαος: (...) Εγώ περιπλανιέμαι
 τόσον καιρό στο κύμα ο δόλιος, όσο 455
 χρειάστηκα την Τροία για να κουρσέψω·
 κι ενώ ποθώ στον τόπο μου να φτάσω,
 τη χάρη αυτή οι θεοί δε μου χαρίζουν.
 Τριγύρισα τους έρμους της Λιβύης
 τους αφιλόξενους γιαλούς και κάθε 460
 φορά που την πατρίδα μου ζυγώνω,
 μακριά με ξανασπρώχνουν οι ανέμοι,
 χωρίς μες στα πανιά μου να φουσκώσει
 ποτέ πρίμος αγέρας για τη Σπάρτη.
 Και τώρα ναυαγός ο μαύρος, δίχως 465
 φίλους στη χώρα βγήκα εδώ. Συντρίμμια
 γίνηκε το καράβι μου στους βράχους.
 Μου ξέμεινε η καρένα μόνο κι έτσι
 πάνω της έχω ανέλπιστα γλιτώσει,
 με την Ελένη που 'φερα απ' την Τροία. 470
 Ποιος είναι ο τόπος, ποιοι τον κατοικούνε;
 Δεν ξέρω· με τα ρούχα μου κουρέλια
 ντρεπόμουν να ρωτήσω τους ανθρώπους.
 Ο ευτυχισμένος, όταν κακοπάθει,
 νιώθει πικρότερη τη δυστυχία, 475
 παρ' όσο αυτός που από παλιά την ξέρει.
 Τώρα με τυραννά σκληρά η ανάγκη·
 ψωμί δεν έχω ή ρούχο, καθώς δείχνουν
 τ' απομεινάρια από το караβίσιο
 πανί που 'μαι ζωσμένος· τους χιτώνες, 480
 τα λαμπρά πέπλα η θάλασσα κατάπιε.
 Στα βάθη μιας σπηλιάς κρατώ κρυμμένη
 τη γυναίκα μου, αιτία της συμφοράς μου,
 κι όσοι απομείναν απ' του σύντροφούς μου,
 τους έβαλα να τη φυλάγουν. Μόνος 485
 γυρίζω ψάχνοντας για κείνους νά 'βρω
 κάτι να τους χορτάσω.

(Απόσπασμα από το Α' επεισόδιο, σε μετάφραση του Τάσου Ρούσσου).

Β' ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

1. α) Ποια είναι η σημασία των παρακάτω όρων της αρχαιοελληνικής τραγωδίας;
επεισόδια, πάροδος, ήθος, διάνοια

β) Ποιες είναι οι εκδοχές του μύθου της Ελένης, σύμφωνα με τις δυο παραδόσεις της ελληνικής αρχαιότητας; Ποια από τις δύο ακολούθησε στην ομώνυμη τραγωδία του ο Ευριπίδης;

2. α) Σε μια δική σας σύντομη, αλλά σωστά γραμμένη παράγραφο περιγράψτε την *εικόνα του Μενελάου*, όπως αυτή βγαίνει μέσα από το απόσπασμα που διαβάσατε.

β) Οι μελετητές του αποσπάσματος αυτού επισημαίνουν στα σχόλιά τους ορισμένα σημεία, στα οποία ο Μενέλαος θυμίζει τον άλλο γνωστό μυθικό ήρωα της αρχαίας Ελλάδας, τον Οδυσσέα. Ποια είναι τα σημεία αυτά;

3. α) Αν σας ζητούσαν στο απόσπασμα που διαβάσατε παραπάνω να διακρίνετε νοηματικές ενότητες, ποιες θα ήταν αυτές και ποιον πλαγιότιτλο θα δίνετε στην καθεμιά;

β) Να χαρακτηρίσετε με την ένδειξη "σωστό" ή "λάθος" τις παρακάτω επισημάνσεις, σχετικά με το απόσπασμα το οποίο διαβάσατε:

*I) Στο απόσπασμα διακρίνουμε την τεχνική του **διαλόγου**.*

*II) Υπάρχουν χαρακτηριστικά σημεία του κειμένου, όπου κυριαρχεί η τεχνική της **τραγικής ειρωνείας**.*

*III) Στο κείμενό μας κυριαρχεί το στοιχείο της **αφήγησης**, χωρίς να δίνονται καθόλου περιγραφικές πληροφορίες.*

*IV) Στο απόσπασμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι ο αφηγητής κάνει μια σύντομη **αναδρομή στο παρελθόν**, πριν μιλήσει για την παρούσα κατάστασή του.*

*V) Ο **αφηγητής** αυτού του κειμένου **δεν συμμετέχει στην υπόθεση** για την οποία μας αφηγείται.*

*VI) Στο κείμενο συναντάμε την τεχνική του Ευριπίδη να **βάζει διάφορα γνωμικά** στους λόγους των ηρώων του.*

4. α) Πώς θα χαρακτηρίζατε τον Μενέλαο, με βάση τους στίχους 454-458, 469-470 και 484-486 του κειμένου που διαβάσατε; να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

β) Ποια είναι η φιλοσοφική ιδέα που εκφράζεται στους στίχους 474-476 του κειμένου που διαβάσατε; Πώς αυτή συνδέεται με τον ήρωα του έργου, ο οποίος ακούγεται στο απόσπασμα αυτό;

4.

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ελένη:

Ικέτισσα, ω! παρθένα, σου προσπέφτω
 και σε παρακαλώ απ' της δυστυχίας,
 τη θέση αυτή, για μένα και για κείνον,
 να μην τον χάσω, τώρα που τον βρήκα. 990
 Στον αδερφό σου μην το μαρτυρήσεις
 πως ήρθε ο άντρας μου· έλα γλίτωσέ τον,
 σε ικετεύω, την παλιά σου ευσέβεια
 για χάρη του αδερφού σου μην προδώσεις
 κερδίζοντάς του την ευγνωμοσύνη
 με ταπεινές κι άδικες πράξεις. Πάντα
 μισεί ο θεός τη βία και προστάζει
 ν' αποκτούν όλοι δίκαια τ' αγαθά τους.
 Ας μη ζητάει κανείς άδικα πλούτη.
 Ο ουρανός κι η γης είναι για όλους 1000
 και πρέπει μες στο σπίτι του καθένας
 τα καλά να συνάζει, όχι το ξένο
 βιος στανικά να κλέβει. Στο γονιό σου
 μ' έδωσεν ο Ερμής να με φυλάξει
 –καλό απ' τη μια μεριά κακό απ' την άλλη–
 για τον άντρα μου εδώ που με γυρεύει.
 Πώς θα με πάρει, άμα χαθεί; Ο Πρωτέας
 σ' ένα νεκρό μια ζωντανή θα δώσει;
 Το θεό και το γονιό σου ρώτα· θέλουν
 ό,τι ο καθένας έχει πάλι πίσω 1010
 να του το δώσουν ή όχι; Βέβαια θέλουν.
 Μη χαριστείς στον άδικο αδερφό σου,
 το δίκαιο πατέρα σου αδικώντας.
 Προφήτισσα είσαι, στους θεούς πιστεύεις.
 Το δίκιο θ' ατιμάσεις του γονιού σου
 κι έναν κακό αδερφό θα ευχαριστήσεις;
 Ντροπή για σε τα θεία να τα γνωρίζεις,
 τα τωρινά και τα μελλούμενα, όλα,
 και να μην ξέρεις τι θα πει δικαιοσύνη.
 Με δέρνουν δυστυχίες, λύτρωσέ με, 1020
 την τύχη μου έτσι λίγο βοηθώντας·
 όλοι μισούνε την Ελένη, βουίζει
 ολάκερ' η Ελλάδα πως δεν ήμουν
 στον άντρα μου πιστή και στις Φρυγίας
 πήγα να ζήσω τα χρυσά παλάτια.
 Όταν ξαναγυρίσω όμως στη Σπάρτη

και μάθουν και το δουν πως απ' το δόλο
των θεών αφανιζόντουσαν στη μάχη
και πως εγώ δεν πρόδωσα τους φίλους,
φρόνιμη θα με πουν και τίμια πάλι· 1030
θα παντρευτεί κι η κόρη μου, που τώρα
κανείς γαμπρός δεν τη ζητά, θ' αφήσω
την ξενιτιά μου εδώ τη μαύρη κι όλα
τα καλά θα χαρώ του σπιτικού μου.

(Απόσπασμα από το Β' Επεισόδιο, σε μετάφραση του Τάσου Ρούσου)

Λεξιλόγιο

συνάζω: συγκεντρώνω

το βιος: η περιουσία

στανικά: με το ζόρι, με το στανιό

προφήτισσα: αυτή που διαθέτει μαντικές ικανότητες

στης Φρυγίας: (εννοεί) στης Τροίας

Β' Ερωτήσεις

1. Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α' με τους ορισμούς της στήλης Β':

Α'	Β'
1. έξοδος	α) Η υπόθεση του δράματος.
2. πάροδος	β) Το τελευταίο μέρος του δράματος.
3. διάνοια	γ) Η γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα της τραγωδίας.
4. ήθος	δ) Άσμα που ψάλλει ο Χορός όταν πρωτοπαίνει στην ορχήστρα.
5. μύθος	ε) Οι ιδέες και τα επιχειρήματα των ηρώων μιας τραγωδίας.
6. λέξεις	στ) Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των προσώπων που δρουν σε μια τραγωδία.

.....
.....

2. Χαρακτηρίστε με την ένδειξη «σωστό» ή «λάθος» τις παρακάτω προτάσεις:

- Α) Το κείμενο που μόλις διαβάσαμε αποτελεί μια έντονη **στιχομυθία** Ελένης-Θεονόης.
 Β) Το κείμενο που διαβάσαμε μπορεί να χαρακτηριστεί ως **δραματικός μονόλογος** ικεσίας της πρωταγωνίστριας.
 Γ) Η Ελένη στο κείμενο αυτό παρακαλεί **τη θεά Ήρα**, προς την οποία και απευθύνεται ως ικέτισσα.
 Δ) Το κείμενο αυτό διαθέτει μια **επιχειρηματολογία** της Ελένης, που επικαλείται τη λογική, αλλά και το ήθος της ηρώιδας στην οποία απευθύνεται.
 Ε) Από το κείμενο βγαίνει το συμπέρασμα ότι η Ελένη ρυθμίζει τη ζωή της με βάση ορισμένες πολύ σημαντικές **ηθικές αξίες** (π.χ.: αφοσίωση στην οικογένεια, συζυγική πίστη, τιμή).
 Στ) Στο κείμενο που διαβάσαμε δεν αναφέρεται καθόλου **η αιτία του τρωικού πολέμου**, ούτε η γνώμη των ανθρώπων της εποχής σχετικά με την ευθύνη της Ελένης γι' αυτό τον πόλεμο.
 Ζ) Η αναφορά στο όνομα του Πρωτέα, από την Ελένη, μάλλον δεν αποσκοπεί στο να προκαλέσει τη συγκίνηση στην ηρώίδα στην οποία απευθύνεται.
 Η) Η Ελένη, με βάση το κείμενο που διαβάσαμε μπορεί να χαρακτηριστεί πολύ **ικανή στο χειρισμό του λόγου και των επιχειρημάτων**.

α) Σχετικά με τη δικαιοσύνη στη ζωή των ανθρώπων και

[illegible]

(Δώστε αιτιολογημένη απάντηση!)

[illegible]

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Α΄ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ελένη:

Ικέτισσα, ω! παρθένα, σου προσπέφτω
και σε παρακαλώ απ' της δυστυχίας,
τη θέση αυτή, για μένα και για κείνον, 990
να μην τον χάσω, τώρα που τον βρήκα.
Στον αδερφό σου μην το μαρτυρήσεις
πως ήρθε ο άντρας μου· έλα γλίτωσέ τον,
σε ικετεύω, την παλιά σου ευσέβεια
για χάρη του αδερφού σου μην προδώσεις
κερδίζοντάς του την ευγνωμοσύνη
με ταπεινές κι άδικες πράξεις. Πάντα
μισεί ο θεός τη βία και προστάζει
ν' αποκτούν όλοι δίκαια τ' αγαθά τους.
Ας μη ζητάει κανείς άδικα πλούτη.
Ο ουρανός κι η γης είναι για όλους 1000
και πρέπει μες στο σπίτι του καθένας
τα καλά να συνάζει, όχι το ξένο
βιος στανικά να κλέβει. Στο γονιό σου
μ' έδωσεν ο Ερμής να με φυλάξει
–καλό απ' τη μια μεριά κακό απ' την άλλη–
για τον άντρα μου εδώ που με γυρεύει.
Πώς θα με πάρει, άμα χαθεί; Ο Πρωτέας
σ' ένα νεκρό μια ζωντανή θα δώσει;
Το θεό και το γονιό σου ρώτα· θέλουν
ό,τι ο καθένας έχει πάλι πίσω 1010
να του το δώσουν ή όχι; Βέβαια θέλουν.
Μη χαριστείς στον άδικο αδερφό σου,
το δίκαιο πατέρα σου αδικώντας.
Προφήτισσα είσαι, στους θεούς πιστεύεις.
Το δίκιο θ' ατιμάσεις του γονιού σου
κι έναν κακό αδερφό θα ευχαριστήσεις;
Ντροπή για σε τα θεία να τα γνωρίζεις,
τα τωρινά και τα μελλούμενα, όλα,
και να μην ξέρεις τι θα πει δικαιοσύνη.
Με δέρνουν δυστυχίες, λύτρωσέ με, 1020
την τύχη μου έτσι λίγο βοηθώντας·
όλοι μισούνε την Ελένη, βονίζει
ολάκερ' η Ελλάδα πως δεν ήμουν
στον άντρα μου πιστή και στις Φρυγίας
πήγα να ζήσω τα χρυσά παλάτια.
Όταν ξαναγυρίσω όμως στη Σπάρτη
και μάθουν και το δουν πως απ' το δόλο
των θεών αφανιζόντουσαν στη μάχη
και πως εγώ δεν πρόδωσα τους φίλους,
φρόνιμη θα με πουν και τίμια πάλι· 1030
θα παντρευτεί κι η κόρη μου, που τώρα

κανείς γαμπρός δεν τη ζητά, θ' αφήσω
την ξενιτιά μου εδώ τη μαύρη κι όλα
τα καλά θα χαρώ του σπιτικού μου.

(Απόσπασμα από το Β' Επεισόδιο, σε μετάφραση του Τάσου Ρούσου)

Λεξιλόγιο

συνάζω: συγκεντρώνω

το βιος: η περιουσία

στανικά: με το ζόρι, με το στανιό

προφήτισσα: αυτή που διαθέτει μαντικές ικανότητες

στης Φρυγίας: (εννοεί) στης Τροίας

Β' Ερωτήσεις

1. Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α' με τους ορισμούς της στήλης Β' (βαθμοί 6):

Α'	Β'
1. έξοδος	β) Το τελευταίο μέρος του δράματος.
2. πάροδος	δ) Άσμα που ψάλλει ο Χορός όταν πρωτομπαίνει στην ορχήστρα.
3. διάνοια	ε) Οι ιδέες και τα επιχειρήματα ηρώων μιας τραγωδίας.
4. ήθος τραγωδία.	στ) Ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των προσώπων που δρουν σε μια
5. μύθος	α) Η υπόθεση του δράματος.
6. λέξις	γ) Η γλώσσα και τα εκφραστικά μέσα της τραγωδίας.

2. Χαρακτηρίστε με την ένδειξη «σωστό» ή «λάθος» τις παρακάτω προτάσεις :

Α) Το κείμενο που μόλις διαβάσαμε αποτελεί μια έντονη **στιχομυθία** Ελένης-Θεονόης. ΛΑΘΟΣ.

Β) Το κείμενο που διαβάσαμε μπορεί να χαρακτηριστεί ως **δραματικός μονόλογος** ικεσίας της πρωταγωνίστριας. ΣΩΣΤΟ.

Γ) Η Ελένη στο κείμενο αυτό παρακαλεί **τη θεά Ήρα**, προς την οποία και απευθύνεται ως ικέτισσα. ΛΑΘΟΣ.

Δ) Το κείμενο αυτό διαθέτει μια **επιχειρηματολογία** της Ελένης, που επικαλείται τη λογική, αλλά και το ήθος της ηρωίδας στην οποία απευθύνεται. ΣΩΣΤΟ.

Ε) Από το κείμενο βγαίνει το συμπέρασμα ότι η Ελένη ρυθμίζει τη ζωή της με βάση ορισμένες πολύ σημαντικές **ηθικές αξίες** (π.χ.: αφοσίωση στην οικογένεια, συζυγική πίστη, τιμή). ΣΩΣΤΟ.

Στ) Στο κείμενο που διαβάσαμε δεν αναφέρεται καθόλου **η αιτία του τρωικού πολέμου**, ούτε η γνώμη των ανθρώπων της εποχής σχετικά με την ευθύνη της Ελένης γι' αυτό τον πόλεμο. ΛΑΘΟΣ.

Ζ) Η αναφορά στο όνομα του Πρωτέα, από την Ελένη, μάλλον δεν αποσκοπεί στο να προκαλέσει τη συγκίνηση στην ηρωίδα στην οποία απευθύνεται. ΛΑΘΟΣ.

Η) Η Ελένη, με βάση το κείμενο που διαβάσαμε μπορεί να χαρακτηριστεί πολύ **ικανή στο χειρισμό του λόγου και των επιχειρημάτων**. ΣΩΣΤΟ.

3. Ποια είναι τα βασικά επιχειρήματα που επικαλείται η Ελένη, ώστε να πετύχει το σκοπό της:

α) Σχετικά με τη δικαιοσύνη στη ζωή των ανθρώπων και

β) Για τη στάση που θα κρατούσε, αν ήταν ζωντανός, ο βασιλιάς Πρωτέας;

Α) Σχετικά με την αξία της δικαιοσύνης στην ανθρώπινη ζωή, η Ελένη στον ικετευτικό λόγο της

προς τη Θεονόη επικαλείται τα εξής επιχειρήματα:

-Ο θεός αποστρέφεται την αδικία και τη βία και επιτάσσει τη δίκαιη απόκτηση των αγαθών από όλους τους ανθρώπους (στ.996-999 και 1002-1003)

- Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στη ζωή, αφού «ο ουρανός κι η γη είναι για όλους», (άρα η τυχόν στέρηση της ζωής του Μενέλαου και η παράδοσή της στο Θεοκλύμενο είναι αντίθετη στη δικαιοσύνη) –στ. 1000-1001.

- Η δικαιοσύνη είναι απαραίτητη σε κάθε άνθρωπο που λέει ότι σέβεται τους θεούς, πολύ δε περισσότερο για έναν λειτουργό τους.(στ.1017-1019)

Β) Σχετικά με τη στάση του Πρωτέα, πατέρα της Θεονόης, ο οποίος πια δεν ζει, στο λόγο της η Ελένη τονίζει ότι ο Πρωτέας είχε αναλάβει ως αποστολή του από το θεό Ερμή τη διαφύλαξή της και την επιστροφή της στο Μενέλαο, και αυτό θα έκανε οπωσδήποτε αν ζούσε.(στ.1003-1005). Επομένως, αν τώρα η Θεονόη προδώσει το μυστικό στον Θεοκλύμενο, θα έχει παραβιαστεί η θέληση των θεών και του Πρωτέα που συμπίπτουν. Επίσης, αν προδοθεί η Ελένη κι ο Μενέλαος, η Θεονόη θα έχει παραβιάσει το δίκαιο του Πρωτέα, ο οποίος εκπροσωπεί τη δικαιοσύνη (στ.1011-1016)

4. α) Ποιες είναι οι απόψεις που αναπτύσσει στο λόγο της η Ελένη σχετικά με την αξία που έχει η καλή φήμη, το καλό όνομα μιας οικογένειας, στην ευτυχία των μελών της; β) Θα μπορούσαμε, με βάση την κατάσταση όπου βρίσκεται, να χαρακτηρίσουμε την Ελένη ως μια «τραγική ηρωίδα»; (Δώστε αιτιολογημένη απάντηση!)

Α. Η Ελένη θεωρεί την καλή φήμη μιας οικογένειας, το καλό της το όνομα στην κοινωνία, ως απολύτως απαραίτητο παράγοντα για την ευτυχία όλων των μελών της. Το αντίθετο φέρνει τρομερή δυστυχία, όπως περίτρανα αποδεικνύει το ίδιο το παράδειγμα της δικής της οικογένειας, που η άδικη πανελλήνια κακή φήμη της ίδιας την έχει ήδη καταστρέψει. Η ίδια θεωρείται μισητή αιτία πολέμου και συμφορών, ζει μέσα στη χειρότερη δυστυχία, στην ξενιτιά, ενώ η κόρη της Ερμιόνη, μένει ανύπαντρη και μαραζώνει εξαιτίας του κακού ονόματος της μητέρας της, Όλα αυτά θα αλλάξουν μόνο αν σωθούν η Ελένη κι ο Μενέλαος, γυρίσουν στην πατρίδα τους και αποκατασταθεί η αλήθεια και η καλή φήμη της οικογένειας.(στ.1020-1034)

Β. Κατόπιν όλων όσων έχουμε δει μέχρι τώρα, η Ελένη, που ικετεύει για το δίκιο και τη σωτηρία της, είναι πραγματικά μια τραγική ηρωίδα με όλη τη σημασία του όρου στην αρχαία δραματική ποίηση. Υποφέρει, δυστυχεί, κατηγορείται άδικα και πληρώνει γι' αυτό, καθώς βρίσκεται στην πιο δύσκολη θέση που μπορεί να φανταστεί κανείς, παρόλο που για όλα αυτά δεν ευθύνεται καθόλου η ίδια, παρά μόνο τα σχέδια και η θέληση των θεών. Οι τραγικοί ήρωες στο αρχαίο δράμα υποφέρουν και δυστυχούν πολύ συχνά, επειδή «πληρώνουν» άδικα το «θέλημα» υπέρτερων και ανεξέλεγκτων δυνάμεων. Αντιμετωπίζουν όμως, όπως και η Ελένη, με σθένος και αποφασιστικότητα την αντίξοη «ανθρώπινη μοίρα» και είτε νικούν είτε πέφτουν ηρωικά.

A. ΚΕΙΜΕΝΟ (Ευριπίδη: «Ελένη», σε μετάφραση του Τάσου Ρούσσου, Γ' Επεισόδιο)

ΘΕΟΚΛΑΥΜΕΝΟΣ: Σε χαιρετάω μνήμα του πατέρα·	1286
γι' αυτόν το λόγο σ' έθαψα, Πρωτέα, ο Θεοκλύμενος εγώ ο βλαστός σου, στο ξέπορτο κοντά, να σου μιλάω βγαίνοντας είτε μπαίνοντας στο σπίτι.	1290
Δούλοι, τους σκύλους πάρτε στο παλάτι και τις παγίδες τούτες για τ' αγρίμια. Με τον εαυτό μου έχω πολύ θυμώσει. Τους κακούς δίχως τιμωρία ν' αφήσω; Να, κάποιος Έλληνας, μου είπαν, ήρθε	1295
στον τόπο κι οι φρουροί δεν τον ενιώσαν· κατάσκοπος; Ή θέλει την Ελένη ν' αρπάξει; Άμα τον πιάσω, θα πεθάνει. Άα! Όλα τελειώσαν, φαίνεται· έχει αφήσει τον τάφο η Τυνδαρίδα, πάει την πήραν.	1300
Έε, τις αμπάρες βγάλτε· σκλάβοι, ανοίχτε γοργά τους στάβλους, φέρτε τ' άρματα έξω, μήπως, γιατί ξαστόχησα, ξεφύγει κρυφά απ' τη χώρα η ποθητή γυναίκα. Άα, σταματήστε· εδώ μπροστά μας είναι,	1305
δεν έφυγαν αυτοί που κυνηγάμε. Γιατί φόρεσες μαύρα, τα μαλλιά σου γιατί έκοψες, Ελένη, γιατί τρέχουν τα δάκρυα στην όψη σου απ' το κλάμα; Όνειρα μη σε τρόμαξαν το βράδυ,	1310
χρησμούς κακούς σου δώσανε στο σπίτι κι έχεις παραλοΐσει από τη θλίψη; ΕΛΕΝΗ Αφέντη, – τώρα πια έτσι θα σε λέω – πέθανα, δεν υπάρχω κι όλα πάνε.	
ΘΕΟ. Τι τρέχει; Ποια σε βρήκε δυστυχία;	1315
ΕΛΕ. Πώς να το πω; Ο Μενέλαός μου πάει.	
ΘΕΟ. Δε χαίρομαι γι' αυτά κι ας με συμφέρουν. Πώς το 'μαθες; Σου το 'πε η Θεονόη;	
ΕΛΕ. Κι αυτή και τούτος που είδε το χαμό του.	
ΘΕΟ. Ήρθε κανείς με ξάστερες ειδήσεις;	1320
ΕΛΕ. Ναι· κι όπου λογιάζω αυτός ας φτάσει.	
ΘΕΟ. Πού είναι; Ποιος; Καθάρια πες να μάθω.	
ΕΛΕ. Αυτός που 'χει ζαρώσει εκεί στον τάφο.	
ΘΕΟ. Ω! Απόλλωνα, κουρέλια η φορεσιά του.	
ΕΛΕ. Κι ο άντρας μου τα ίδια θα φορούσε.	1325
ΘΕΟ. Ο τόπος του ποιος είναι; Πού έχει αράξει;	
ΕΛΕ. Έλληνας, Αχαιός, του αντρός μου ναύτης.	
ΘΕΟ. Για του Μενέλαου το χαμό τι λέει;	
ΕΛΕ. Τέλος φριχτό, τα κύματα τον πήραν.	
ΘΕΟ. Ταξίδευε σε θάλασσες βαρβάρων;	1330
ΕΛΕ. Τσακίστηκε στα βράχια της Λιβύης.	
ΘΕΟ. Και πώς αυτός δε χάθηκε μαζί του;	

ΕΛΕ. Οι ταπεινοί παρά οι τρανοί γλιτώνουν.
ΘΕΟ. Του караβιού πού να 'ναι τα συντρίμια;
ΕΛΕ. Εκεί που αυτός κι όχι ο Μενέλαος να πνιγόταν. 1335
ΘΕΟ. Κείνος εχάθη. Με ποιο ήρθε αυτός καράβι;
ΕΛΕ. Τον πήραν κάποιοι ναύτες, όπως λέει.
ΘΕΟ. Κι αυτή που αντί για σένα ήταν στην Τροία;
ΕΛΕ. Τον ίσκιο λες; Ψηλά στα ουράνια πήγε.
ΘΕΟ. Πρίαμε, Τροία, του κάκου σάς χαλάσαν. 1340
ΕΛΕ. Υπόφερα πολλά κι εγώ μαζί τους.
ΘΕΟ. Τον άντρα σου τον έθασαν ή όχι;
ΕΛΕ. Άταφος μένει· αχ! μαύρες συμφορές μου.
ΘΕΟ. Γι' αυτό και τα ξανθά μαλλιά έχεις κόψει;
ΕΛΕ. Όπου κι αν είναι τώρα, τον πονάω. 1345
ΘΕΟ. Σωστά θρηνείς γι' αυτήν τη δυστυχία...
ΕΛΕ. Εύκολα ξεγελιέται η αδελφή σου;

Β. Ερωτήσεις

1. Χαρακτηρίστε ως «Σωστό» ή «Λάθος» το περιεχόμενο καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις:

- Α) Στο κείμενο που διαβάζουμε είναι ολοφάνερο ότι υπάρχουν από την αρχή ως το τέλος μόνο δύο πρόσωπα πάνω στη σκηνή, αυτά δηλαδή που συνομιλούν μεταξύ τους.
- Β) Όλο χωρίς εξαίρεση το παραπάνω κείμενο που διαβάσαμε αποτελείται από διάλογο-στιχομυθία του Θεοκλύμενου με την Ελένη.
- Γ) Το κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω διαδραματίζεται μπροστά στο παλάτι του βασιλιά Θεοκλύμενου, όπου βρίσκεται και ο τάφος του Πρωτέα.
- Δ) Στο παραπάνω κείμενο η Ελένη παρουσιάζεται με όψη του προσώπου και με ενδυμασία ολότελα διαφορετική από ό,τι στο προηγούμενο μέρος του έργου.
- Ε) Τα λόγια της Ελένης προς τον Θεοκλύμενο στο κείμενο αυτό είναι απολύτως ειλικρινή, όπως επιβεβαιώνονται και από όλες τις μαρτυρίες που αυτή επικαλείται.
- ΣΤ) Στο κείμενο που διαβάσαμε μπορούμε να βρούμε σημαντικά στοιχεία για να κατανοήσουμε το χαρακτήρα του Θεοκλύμενου.
- Ζ) Στο παραπάνω κείμενο η Ελένη χειρίζεται περίφημα την τέχνη του λόγου, μιλώντας με τρόπο που πείθει τον Θεοκλύμενο.
- Η) Τα λόγια του Θεοκλύμενου σε όλο παραπάνω κείμενο δεν φανερώνουν κανένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον του βασιλιά της Αιγύπτου για την Ελένη.
- Θ) Η Ελένη στο κείμενο επικαλείται τη μαρτυρία της Θεονόης για τον θάνατο του Μενέλαου στη θάλασσα.
- Ι) Το κείμενο αυτό φανερώνει τη μεγάλη αγάπη και αφοσίωση της Ελένης προς τον Θεοκλύμενο, στον οποίο και παρουσιάζει την αλήθεια και μόνο την αλήθεια.

2. α) Αντιστοιχίστε τις λέξεις της στήλης Α, που ανήκουν στο παραπάνω κείμενο με τις λέξεις της στήλης Β που ταιριάζουν σ' αυτές.

A.

B

Πρωτέας

Μυθικός βασιλιάς της Τροίας

Τυνδαρίδα

Μυθικός βασιλιάς της Αιγύπτου όταν διαδραματίζεται η υπόθεση

Θεοκλύμενος

Μυθικός βασιλιάς της Αιγύπτου στο παρελθόν, πριν τη συγκεκριμένη

υπόθεση

Θεονόη

Ένα όνομα της μυθικής Ελένης, που φανερώνει την καταγωγή της

Πρίαμος

Μυθική μάντισσα από την Αίγυπτο, κόρη του Πρωτέα.

β) Τι ακριβώς κάνει η Ελένη στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω, όταν συνομιλεί με τον Θεοκλύμενο; Τον ενημερώνει για την πραγματική αλήθεια ή τον εξαπατά, παρουσιάζοντάς του μια «φαινομενική πραγματικότητα»; Με ποιους τρόπους προσπαθεί -στο κείμενο αυτό- να τον πείσει ότι λέει την αλήθεια; (Δικαιολογήστε την απάντησή σας)

3. Δώστε τους χαρακτηρισμούς του Θεοκλύμενου και της Ελένης, με βάση όλα αυτά που έχουν πει και κάνει τα δύο αυτά πρόσωπα στο κείμενο που διαβάσατε παραπάνω. Να στηρίξετε τους χαρακτηρισμούς των προσώπων σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.

Απαντήσεις

ΘΕΟΚΛΥΜΕΝΟΣ: Σε χαιρετάω μνήμα του πατέρα·

γι' αυτόν το λόγο σ' έθαψα, Πρωτέα,
ο Θεοκλύμενος εγώ ο βλαστός σου,
στο ξέπορτο κοντά, να σου μιλάω
βγαίνοντας είτε μπαίνοντας στο σπίτι.
Δούλοι, τους σκύλους πάρτε στο παλάτι
και τις παγίδες τούτες για τ' αγρίμια.
Με τον εαυτό μου έχω πολύ θυμώσει.
Τους κακούς δίχως τιμωρία ν' αφήσω;
Να, κάποιος Έλληνας, μου είπαν, ήρθε
στον τόπο κι οι φρουροί δεν τον ενώσαν·
κατάσκοπος; Ή θέλει την Ελένη
ν' αρπάξει; Άμα τον πιάσω, θα πεθάνει.
Άα!

Όλα τελειώσαν, φαίνεται· έχει αφήσει
τον τάφο η Τυνδαρίδα, πάει την πήραν.
Έε, τις αμπάρες βγάλτε· σκλάβοι, ανοίχτε
γοργά τους στάβλους, φέρτε τ' άρματα έξω,
μήπως, γιατί ξαστόχησα, ξεφύγει
κρυφά απ' τη χώρα η ποθητή γυναίκα.

Άα, σταματήστε· εδώ μπροστά μας είναι,
δεν έφυγαν αυτοί που κυνηγάμε.

Γιατί φόρεσες μαύρα, τα μαλλιά σου
γιατί έκοψες, Ελένη, γιατί τρέχουν
τα δάκρυα στην όψη σου απ' το κλάμα;

Όνειρα μη σε τρόμαξαν το βράδυ,
χρησμούς κακούς σου δώσανε στο σπίτι
κι έχεις παραλοΐσει από τη θλίψη;

ΕΛΕΝΗ Αφέντη, – τώρα πια έτσι θα σε λέω –
πέθανα, δεν υπάρχω κι όλα πάνε.

ΘΕΟ. Τι τρέχει; Ποια σε βρήκε δυστυχία;

ΕΛΕ. Πώς να το πω; Ο Μενελάος μου πάει.

ΘΕΟ. Δε χαίρομαι γι' αυτά κι ας με συμφέρουν.

Πώς το 'μαθες; Σου το 'πε η Θεονόη;

ΕΛΕ. Κι αυτή και τούτος που είδε το χαμό του.

ΘΕΟ. Ήρθε κανείς με ξάστερες ειδήσεις;

ΕΛΕ. Ναι· κι όπου λογιάζω αυτός ας φτάσει.

ΘΕΟ. Πού είναι; Ποιος; Καθάρια πες να μάθω.

ΕΛΕ. Αυτός που 'χει ζαρώσει εκεί στον τάφο.

ΘΕΟ. Ω! Απόλλωνα, κουρέλια η φορεσιά του.

ΕΛΕ. Κι ο άντρας μου τα ίδια θα φορούσε.

ΘΕΟ. Ο τόπος του ποιος είναι; Πού έχει αράξει;

ΕΛΕ. Έλληνας, Αχαιός, του αντρός μου ναύτης.

ΘΕΟ. Για του Μενέλαου το χαμό τι λέει;

ΕΛΕ. Τέλος φριχτό, τα κύματα τον πήραν.

ΘΕΟ. Ταξίδευε σε θάλασσες βαρβάρων;

ΕΛΕ. Τσακίστηκε στα βράχια της Λιβύης.

ΘΕΟ. Και πώς αυτός δε χάθηκε μαζί του;

ΕΛΕ. Οι ταπεινοί παρά οι τρανοί γλιτώνουν.

ΘΕΟ. Του караβιού πού να 'ναι τα συντρίμια;

ΕΛΕ. Εκεί που αυτός κι όχι ο Μενελάος να πνιγόταν.

ΘΕΟ. Κείνος εχάθη. Με ποιο ήρθε αυτός καράβι;

ΕΛΕ. Τον πήραν κάποιοι ναύτες, όπως λέει.

ΘΕΟ. Κι αυτή που αντί για σένα ήταν στην Τροία;

ΕΛΕ. Τον ίσκιο λες; Ψηλά στα ουράνια πήγε.

ΘΕΟ. Πρίαμε, Τροία, του κάκου σάς χαλάσαν.

ΕΛΕ. Υπόφερα πολλά κι εγώ μαζί τους.

ΘΕΟ. Τον άντρα σου τον έθαψαν ή όχι;

ΕΛΕ. Άταφος μένει· αχ! μαύρες συμφορές μου.

ΘΕΟ. Γι' αυτό και τα ξανθά μαλλιά έχεις κόψει;

ΕΛΕ. Όπου κι αν είναι τώρα, τον πονάω.

ΘΕΟ. Σωστά θρηνείς γι' αυτήν τη δυστυχία...

ΕΛΕ. Εύκολα ξεγελιέται η αδελφή σου;

1. Χαρακτηρίστε ως «Σωστό» ή «Λάθος» το περιεχόμενο καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις:

Α) Στο κείμενο που διαβάζουμε είναι ολοφάνερο ότι υπάρχουν από την αρχή ως το τέλος μόνο δύο πρόσωπα πάνω στη σκηνή, αυτά δηλαδή που συνομιλούν μεταξύ τους. **ΛΑΘΟΣ**

Β) Όλο χωρίς εξαίρεση το παραπάνω κείμενο που διαβάσαμε αποτελείται από διάλογο-στιχομυθία του Θεοκλύμενου με την Ελένη. **ΛΑΘΟΣ**

Γ) Το κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω διαδραματίζεται μπροστά στο παλάτι του βασιλιά Θεοκλύμενου, όπου βρίσκεται και ο τάφος του Πρωτέα. **ΣΩΣΤΟ**

Δ) Στο παραπάνω κείμενο η Ελένη παρουσιάζεται με όψη του προσώπου και με ενδυμασία ολότελα διαφορετική από ό,τι στο προηγούμενο μέρος του έργου. **ΣΩΣΤΟ**

Ε) Τα λόγια της Ελένης προς τον Θεοκλύμενο στο κείμενο αυτό είναι απολύτως ειλικρινή, όπως επιβεβαιώνονται και από όλες τις μαρτυρίες που αυτή επικαλείται. **ΛΑΘΟΣ**

ΣΤ) Στο κείμενο που διαβάσαμε μπορούμε να βρούμε σημαντικά στοιχεία για να κατανοήσουμε το χαρακτήρα του Θεοκλύμενου. **ΣΩΣΤΟ**

Ζ) Στο παραπάνω κείμενο η Ελένη χειρίζεται περίφημα την τέχνη του λόγου, μιλώντας με τρόπο που πείθει τον Θεοκλύμενο. **ΣΩΣΤΟ**

Η) Τα λόγια του Θεοκλύμενου σε όλο παραπάνω κείμενο δεν φανερώνουν κανένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον του βασιλιά της Αιγύπτου για την Ελένη. **ΛΑΘΟΣ**

Θ) Η Ελένη στο κείμενο επικαλείται τη μαρτυρία της Θεονόης για τον θάνατο του Μενέλαου στη θάλασσα. **ΣΩΣΤΟ**

Ι) Το κείμενο αυτό φανερώνει τη μεγάλη αγάπη και αφοσίωση της Ελένης προς τον Θεοκλύμενο, στον οποίο και παρουσιάζει την αλήθεια και μόνο την αλήθεια. **ΛΑΘΟΣ**

2. α)**Η ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗ**

A.	B
<i>Πρωτέας</i>	Μυθικός βασιλιάς της Αιγύπτου στο παρελθόν, πριν τη συγκεκριμένη υπόθεση
<i>Τυνδαρίδα</i>	Ένα όνομα της μυθικής Ελένης, που φανερώνει την καταγωγή της
<i>Θεοκλύμενος</i>	Μυθικός βασιλιάς της Αιγύπτου όταν διαδραματίζεται η υπόθεση
<i>Θεονόη</i>	Μυθική μάντισσα από την Αίγυπτο, κόρη του Πρωτέα.
<i>Πρίαμος</i>	Μυθικός βασιλιάς της Τροίας

β) Τι ακριβώς κάνει η Ελένη στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω, όταν συνομιλεί με τον Θεοκλύμενο; Τον ενημερώνει για την πραγματική αλήθεια ή τον εξαπατά, παρουσιάζοντάς του μια «φαινομενική πραγματικότητα»; Με ποιους τρόπους προσπαθεί -στο κείμενο αυτό- να τον πείσει ότι λέει την αλήθεια; (Δικαιολογήστε την απάντησή σας)

- Είναι φανερό από το κείμενο το οποίο διαβάσαμε ότι στη στιχομυθία της με τον Θεοκλύμενο η Ελένη υποκρίνεται και εξαπατά το βασιλιά της Αιγύπτου, εφαρμόζοντας με ακρίβεια το σχέδιο για τη διαφυγή από την Αίγυπτο, το οποίο κατάστρωσε μαζί με τον Μενέλαο στο τέλος του δεύτερου επεισοδίου. Η Ελένη, εκμεταλλευόμενη πλήρως την άγνοια του Θεοκλύμενου για πρόσωπα και συνήθειες των Ελλήνων, ενώ υποτίθεται ότι τον ενημερώνει, στην πραγματικότητα τον εξαπατά με αποφασιστικό τρόπο, παρουσιάζοντάς του μια ψεύτικη ιστορία, πως δήθεν ο άντρας της, ο Μενέλαος πνίγηκε στη θάλασσα σε ναυάγιο. Ως πειστήρια γι' αυτό του παρουσιάζει:

α) Τον ίδιο της τον εαυτό μεταμορφωμένο, με όψη και με φορέματα πένθιμα, έχοντας κόψει τα μαλλιά της, δήθεν για να πενήσει το νεκρό.

β) Τον κουρελοντουμένο ναυαγό δηλ. Μενέλαο που βρίσκεται ήδη στην Αίγυπτο, χωρίς να το γνωρίζει ο Θεοκλύμενος, όπως δεν γνωρίζει φυσικά και το πρόσωπο του Έλληνα ναυαγού. Η Ελένη παρουσιάζει το ναυαγό αυτό σαν πρόσωπο του πληρώματος του νεκρού Μενέλαου.

Και γ) Τη μαρτυρία της μάντισσας Θεονόης, αδερφής του βασιλιά.

Η Ελένη υποκρίνεται επίσης ότι τώρα πια δεν έχει καμιά αντίρρηση στα σχέδια του Θεοκλύμενου να την κάνει γυναίκα του. Η εξαπάτηση αυτή είναι απολύτως αναγκαία για να εξασφαλίσει παρακάτω το καράβι της διαφυγής, με το οποίο δήθεν θα βγει στη θάλασσα για να τιμήσει το νεκρό. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα.

3. Δώστε τους χαρακτηρισμούς του Θεοκλύμενου και της Ελένης, με βάση όλα αυτά που έχουν πει και κάνει τα δύο αυτά πρόσωπα στο κείμενο που διαβάσατε παραπάνω. Να στηρίξετε τους χαρακτηρισμούς των προσώπων σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.

Στο παραπάνω κείμενο, την ώρα που αυτό αρχίζει με την εμφάνιση στη σκηνή του Θεοκλύμενου, αρχίζει να εμφανίζεται, διά ζώσης αυτή φορά κι όχι έμμεσα ο χαρακτήρας του Αιγύπτιου βασιλιά, για τον οποίο ο θεατής του έργου έχει ήδη σχηματίσει μια γνώμη από την αρχή του έργου, από την πρόθεσή του να εκβιάσει ένα γάμο με την Ελένη που δεν θέλει. Έτσι λοιπόν κι εδώ στην αρχή του αποσπάσματος εμφανίζεται ο υπερφίαλος, αλαζονικός βασιλιάς της Αιγύπτου, την ώρα που γυρίζει από το κυνήγι, που δηλώνει την προσήλωσή του στη μνήμη του Πρωτέα. Ένας έλληνας θεατής του έργου θεωρεί υπερφίαλη-παράλογη την ίδια την απόφαση του Θεοκλύμενου για το ταφικό μνημείο του Πρωτέα μπροστά στην πόρτα του παλατιού! Φαίνεται ολότελα αυταρχικός χαρακτήρας από την ώρα που αναφέρει την πληροφορία την οποία έλαβε για την άφιξη άγνωστου Έλληνα στην Αίγυπτο, τον οποίο νομίζει ως κατάσκοπο και πράκτορα που θα απαγάγει την Ελένη! Ο Θεοκλύμενος με χαρακτήρα τυράννου απειλεί με σοβαρές ποινές τους ανθρώπους του που δεν εμπόδισαν την είσοδο του ξένου, ενώ καχύποπτος, όπως είναι κάθε παρόμοιος απολυταρχικός δυνάστης, συμπεραίνει βιαστικά κι αστήρικτα ότι ήδη έγινε η ...απαγωγή της Ελένης και διατάζει κινητοποίηση. Ωστόσο η συνέχεια του κειμένου μας δείχνει και την άλλη όψη του Αιγύπτιου δυνάστη: Αποδεικνύεται ολότελα εύπιστος και άκριτος, όταν δέχεται χωρίς αντιρρήσεις το παραμύθι που του παρουσιάζει ως αληθοφανή ιστορία η Ελένη. Προφανώς εδώ εκτός από την άγνοιά του και την αληθοφάνεια του σεναρίου ο Θεοκλύμενος παρασύρεται σαφώς από το ερωτικό πάθος και από τον ενθουσιασμό που νιώθει όταν ακούει από την Ελένη το χαμό του Μενελάου και τη δήθεν απόφασή της να του υποταχτεί! Το «τυραννικό» ήθος σε συνδυασμό με την ευπιστία και την ακρισία, συνιστούν αυτό που ονομάστηκε στην αρχαία ελληνική τραγωδία «βαρβαρικό ήθος». Χαρακτήρας βάρβαρου δηλ. βασιλιά, που όμως πέφτει πάντα θύμα εξαπάτησης των Ελλήνων.

Η Ελένη βρίσκεται στον αντίποδα του Θεοκλύμενου. Μυαλωμένη και πανέξυπνη, διακρίνεται στο

κείμενο για την αποφασιστικότητα με την οποία βάζει σε εφαρμογή το σχέδιο σωτηρίας της από την Αίγυπτο. Υποκρίνεται άριστα την πενθούσα χήρα, στήνει άριστα το σκηνικό της εξαπάτησης με τα φορέματά της και με τον δήθεν μοναδικό ναυαγό που γλίτωσε, εκμεταλλεύεται άριστα το ερωτικό πάθος και την άγνοια του Θεοκλύμενου, λέγοντάς του την αληθοφανή μα απατηλή ιστορία της. Εκμεταλλεύεται επίσης τη μαρτυρία της Θεονόης που όπως ξέρουμε έχει αποφασίσει να βοηθήσει τους πρωταγωνιστές Έλληνες. Η Ελένη χαρακτηρίζεται επίσης από δεινότητα λόγου, ευφράδεια μοναδική, καθώς απαντά στέρεα και χωρίς καμιά αντίφαση ή κενό στις ερωτήσεις του βασιλιά της Αιγύπτου. Σε σχέση με το «βαρβαρικό» χαρακτήρα του εύπιστου αλαζόνα Θεοκλύμενου, η Ελένη αντιπροσωπεύει το χαρακτήρα του Έλληνα, του στηριγμένου στην εξυπνάδα, στη λογική, την τέχνη του λόγου, αλλά και στην πονηριά όταν χρειαστεί, για να ατα βγάλει πέρα με υπέρτερες δυνάμεις βίας. Ένας χαρακτήρας που μας έρχεται στην ελληνική λογοτεχνία από τις απαρχές της, από την «Οδύσσεια», όπου η εξυπνάδα, η πονηριά και η επινοητικότητα του Έλληνα ήρωα κατατροπώνει το βάρβαρο κτηνώδη Κύκλωπα.

4. Τι ονομάζουμε «τραγική ειρωνεία» σε ένα θεατρικό δράμα;; Σε ποια σημεία του κειμένου που διαβάσατε παραπάνω μπορείτε να διακρίνετε την «τραγική ειρωνεία» και γιατί;

Όπως έχουμε συχνά σχολιάσει, μελετώντας το αρχαίο δράμα, η τραγική (ή δραματική) ειρωνεία είναι η αίσθηση της ειρωνείας που δημιουργείται στους θεατές του έργου, ακούγοντας τα λόγια των πρωταγωνιστών πάνω στη σκηνή, αφού οι ίδιοι, όπως ίσως και κάποιοι από τους πρωταγωνιστές γνωρίζουν την αλήθεια, την οποία όμως την αγνοούν πλήρως κάποιος ή κάποιοι άλλοι από τους πρωταγωνιστές. Από την άποψη αυτή, το κείμενο που διαβάζουμε παραπάνω είναι διάχυτο από την αίσθηση της τραγικής ειρωνείας, αφού τόσο οι θεατές, όσο και η Ελένη (κι ο Μενέλαος και ο Χορός του δράματος και η Θεονόη) γνωρίζουν την αλήθεια, ενώ ο Θεοκλύμενος ολότελα την αγνοεί, και η άγνοιά του τον ρίχνει μέσα στην καλοστημένη παγίδα. Τραγική ειρωνεία αποπνέει όλη η εμφάνιση της Ελένης στο απόσπασμα και τα απατηλά της, αλλά τόσο αληθοφανή λόγια!

Πιο συγκεκριμένα επισημαίνουμε την τραγική ειρωνεία στους στίχους:

Α) Από τον αρχικό λόγο του Θεοκλύμενου: «Να, κάποιος Έλληνας, μου είπαν, ήρθε στον τόπο κι οι φρουροί δεν τον ενιόσαν· κατάσκοπος; Ή θέλει την Ελένη ν' αρπάξει;» και «Αα! Όλα τελειώσαν, φαίνεται· έχει αφήσει τον τάφο η Τυνδαρίδα, πάει την πήραν...» Ο Θεοκλύμενος βρίσκεται σε πλήρη άγνοια για όσα έχουν συμβεί.

Β Από τη συνομιλία Θεοκλύμενου-Ελένης:

1.«Όνειρα μη σε τρώμαζαν το βράδυ, χρησμούς κακούς σου δώσανε στο σπίτι κι έχεις παραλοΐσει από τη θλίψη;» Η άγνοια φαίνεται ξανά στα άστοχα ερωτήματα

2. Ολόκληρη η παρουσίαση της ιστορίας του ναυαγίου και των ειδήσεων που φέρνει ο Έλληνας ναυαγός για τον δήθεν χαμό του Μενέλαου:

ΕΛΕ. Πώς να το πω; Ο Μενέλαός μου πάει.

ΘΕΟ. Δε χαίρομαι γι' αυτά κι ας με συμφέρουν.

Πώς το 'μαθες; Σου το 'πε η Θεονόη;

ΕΛΕ. Κι αυτή και τούτος που είδε το χαμό του.

ΘΕΟ. Ήρθε κανείς με ξάστερες ειδήσεις;

ΕΛΕ. Ναι· κι όπου λογιάζω αυτός ας φτάσει.

ΘΕΟ. Πού είναι; Ποιος; Καθάρια πες να μάθω.

ΕΛΕ. Αυτός που 'χει ζαρώσει εκεί στον τάφο.

ΘΕΟ. Ω! Απόλλωνα, κουρέλια η φορεσιά του.

ΕΛΕ. Κι ο άντρας μου τα ίδια θα φορούσε.

ΘΕΟ. Ο τόπος του ποιος είναι; Πού έχει αράξει

ΕΛΕ. Έλληνας, Αχαιός, του αντρός μου ναύτης

ΘΕΟ. Για του Μενέλαου το χαμό τι λέει;

ΕΛΕ. Τέλος φρίχτό, τα κύματα τον πήρα

3. Στους στίχους που δείχνουν με πόση τέχνη παίζει το ρόλο της η Ελένη και πείθει το Θεοκλύμενο. Οι θεατές του έργου ξέρουν ότι όλα αυτά είναι παγίδα για τον Θεοκλύμενο.

ΘΕΟ. Και πώς αυτός δε χάθηκε μαζί του;

ΕΛΕ. Οι ταπεινοί παρά οι τρανοί γλιτώνουν.

ΘΕΟ. Του καρβιού πού να 'ναι τα συντρίμια;

ΕΛΕ. Εκεί που αυτός κι όχι ο Μενέλαος να

πιγιόταν. (...)

ΘΕΟ. Τον άντρα σου τον έθαψαν ή όχι;

ΕΛΕ. Άταφος μένει· αχ! μαύρες συμφορές μου.

ΘΕΟ. Γι' αυτό και τα ξανθά μαλλιά έχεις κόψει

ΕΛΕ. Όπου κι αν είναι τώρα, τον πονάω

Ο θεατής του έργου γνωρίζει την αλήθεια, γνωρίζει πού βρίσκεται ο Μενέλαος, και καθώς συμπαθεί ολόψυχα τους Έλληνες πρωταγωνιστές και συμπαρίσταται ηθικά στην προσπάθειά τους να σωθούν, να νικήσουν το βάρβαρο, αυθαίρετο δυνάστη, χαίρονται ολόψυχα για την αποτελεσματική αυτή παγίδα.

6.

A. ΚΕΙΜΕΝΟ (Ευριπίδη: «Ελένη», σε μετάφραση του Τάσου Ρούσσου, Γ' Επεισόδιο)

ΕΛΕΝΗ: Αφέντη, –τόρα πια έτσι θα σε λέω⁹–
πέθανα, δεν υπάρχω κι όλα πάνε.

ΘΕΟΚΛΑΥΜΕΝΟΣ: Τι τρέχει; Ποια σε βρήκε δυστυχία;

1315

ΕΛΕ. Πώς να το πω; Ο Μενέλαός μου πάει.

ΘΕΟ. Δε χαίρομαι γι' αυτά κι ας με συμφέρουν
Πώς το 'μαθες; Σου το 'πε η Θεονόη;

ΕΛΕ. Κι αυτή και τούτος που είδε το χαμό του.

ΘΕΟ. Ήρθε κανείς με ξάστερες ειδήσεις;

1320

ΕΛΕ. Ναι· κι όπου λογιάζω αυτός ας φτάσει.

ΘΕΟ. Πού είναι; Ποιος; Καθάρια πες να μάθω.

ΕΛΕ. Αυτός που 'χει ζαρώσει εκεί στον τάφο.

ΘΕΟ. Ω! Απόλλωνα, κουρέλια η φορεσιά του.

ΕΛΕ. Κι ο άντρας μου τα ίδια θα φορούσε.

1325

ΘΕΟ. Ο τόπος του ποιος είναι; Πού έχει αράξει;

ΕΛΕ. Έλληνας, Αχαιός, του αντρός μου ναύτης.

ΘΕΟ. Για του Μενέλαου το χαμό τι λέει;

ΕΛΕ. Τέλος φριχτό, τα κύματα τον πήραν.

ΘΕΟ. Ταξίδευε σε θάλασσες βαρβάρων;

1330

ΕΛΕ. Τσακίστηκε στα βράχια της Λιβύης.

ΘΕΟ. Και πώς αυτός δε χάθηκε μαζί του;

ΕΛΕ. Οι ταπεινοί παρά οι τρανοί γλιτώνουν.

ΘΕΟ. Του караβιού πού να 'ναι τα συντρίμια;

1335

ΕΛΕ. Εκεί που αυτός κι όχι ο Μενέλαος να πνιγόταν.

ΘΕΟ. Κείνος εχάθη. Με ποιο ήρθε αυτός καράβι;

ΕΛΕ. Τον πήραν κάποιοι ναύτες, όπως λέει.

ΘΕΟ. Κι αυτή που αντί για σένα ήταν στην Τροία;

ΕΛΕ. Τον ίσκιο λες; Ψηλά στα ουράνια πήγε.

ΘΕΟ. Πρίαμε, Τροία, του κάκου σάς χαλάσαν.

1340

ΕΛΕ. Υπόφερα πολλά κι εγώ μαζί τους.

ΘΕΟ. Τον άντρα σου τον έθαψαν ή όχι;

ΕΛΕ. Άταφος μένει· αχ! μαύρες συμφορές μου.

ΘΕΟ. Γι' αυτό και τα ξανθά μαλλιά έχεις κόψει;

ΕΛΕ. Όπου κι αν είναι τώρα, τον πονάω.

1345

ΘΕΟ. Σωστά θρηνείς γι' αυτήν τη δυστυχία...

ΕΛΕ. Εύκολα ξεγελιέται η αδελφή σου;

ΘΕΟ. Όχι· κι εδώ στον τάφο ακόμη θα 'σαι;

ΕΛΕ. Τώρα που πέθανε, γιατί με περιπαίζεις;

ΘΕΟ. Πιστή μένεις σ' αυτόν και μ' αποφεύγεις.

1350

ΕΛΕ. Τώρα όχι πια· το γάμο να ετοιμάσεις.

ΘΕΟ. Άργησες να με στέρξεις, χαίρομαι όμως.

ΕΛΕ. Ας ξεχαστούνε τα παλιά. Θα κάνεις...

ΘΕΟ. Η χάρη θέλει αντίχαρη· τι πράγμα;

ΕΛΕ. Μαζί μου τώρα ομόνοια και φιλία.

1355

ΘΕΟ. Πάει ο θυμός που σου είχα, είναι φευγάτος.

ΕΛΕ. Πέφτω στα γόνατά σου, αφού 'σαι φίλος.

ΘΕΟ. Τι μου ζητάς, παρακαλώντας έτσι;

ΕΛΕ. Τον πεθαμένο άντρα μου να θάψω.

ΘΕΟ. Τάφος χωρίς νεκρό· σκιά θα θάψεις;

1360

ΕΛΕ. Συνήθεια των Ελλήνων, τον πνιγμένο...

ΘΕΟ. Είναι πολύ σοφοί σ' αυτά· τι κάνουν;

ΕΛΕ. Σ' αδειανά πέπλα εντάφια τον κηδεύουν.

ΘΕΟ. Στη χώρα μου όπου θες χτίσ' του έναν τάφο.

ΕΛΕ. Όσοι πνιγήκαν, δεν τους θάβουμε έτσι.

1365

ΘΕΟ. Μα τότε πώς; Δεν ξέρω τα έθιμά σας.

ΕΛΕ. Γι' αυτούς σκορπάμε δώρα μες στο κύμα.

ΘΕΟ. Για το νεκρό τι θέλεις να σου δώσω;

ΕΛΕ. Τίποτα δε γνωρίζω, ετούτος ξέρει.

ΘΕΟ.	Μας έφερες καλό μαντάτο, ξένε.	1370
<u>ΜΕΝΕΛΑΟΣ:</u>	Μήτε για το νεκρό μήτε για μένα.	
ΘΕΟ.	Πώς θάβετε τους θαλασσοπνιγμένους;	
MEN.	Σύμφωνα με το βιος που 'χε καθέννας.	
ΘΕΟ.	Για χάρη της, ό,τι κι αν πεις, στο δίνω.	
MEN.	Πρώτα για τους νεκρούς ένα σφαχτάρι.	1375
ΘΕΟ.	Όποιο διαλέξεις ζώο, θα σου το δώσω.	
MEN.	Εσύ να ορίσεις· δώσε μου ό,τι θέλεις.	
ΘΕΟ.	Εδώ σφάζουμε εμείς άλογο ή ταύρο.	
MEN.	Από καλή μονάχα να 'ναι ράτσα.	
ΘΕΟ.	Πολλά μες στα κοπάδια μας υπάρχουν.	1380
MEN.	Κι ένα αδειανό κρεβάτι με στρωσίδια.	
ΘΕΟ.	Κι αυτό θα γίνει. Τι άλλο του προσφέρουν;	
MEN.	Τον πόλεμο αγαπούσε, χάλκινα όπλα.	
ΘΕΟ.	Αντάξια για του Πέλοπα το γένος.	
MEN.	Κι όσους καλούς καρπούς η γη δωρίζει.	1385
ΘΕΟ.	Λουπόν; Πώς τα σκορπάτε μες στο κύμα;	
MEN.	Καράβι θα χρειαστεί με λαμνοκόπους.	
ΘΕΟ.	Και πόσο αλάργα απ' τη στεριά θα πάει;	
MEN.	Όσο που τ' αφρονέρια του να βλέπεις.	
ΘΕΟ.	Γιατί; Έτσι συνηθίζουν στην Ελλάδα;	1390
MEN.	Για να μη βγει το μίasma στ' ακρογιάλι.	
ΘΕΟ.	Γρήγορο πλοίο φοινικικό θα δώσω.	
MEN.	Σωστά θα τιμηθεί ο Μενέλαος έτσι.	
ΘΕΟ.	Δίχως αυτήν εσύ δε φτάνεις τάχα;	
MEN.	Μάνας το έργο αυτό, γυναίκα, τέκνου.	1395
ΘΕΟ.	Πρέπει, όπως λες, αυτή να τότε θάψει.	
MEN.	Ασέβεια το νεκρό να μην τιμήσει.	

Β. Ερωτήσεις

1. Χαρακτηρίστε ως «Σωστό» ή «Λάθος» το περιεχόμενο καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις:

- Α) Η Ελένη κι ο Μενέλαος στο κείμενο που διαβάσαμε ενημερώνουν τον Θεοκλύμενο για τη συμφορά τους, λέγοντάς του την πραγματική αλήθεια.
- Β) Το κείμενο που διαβάσαμε είναι ένας θεατρικός μονόλογος.
- Γ) Στο παραπάνω κείμενο ο Θεοκλύμενος δείχνει ότι γνωρίζει πολύ καλά τις συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων σχετικά με την ταφή των νεκρών τους.
- Δ) Στο παραπάνω κείμενο η Ελένη επικαλείται τη μαρτυρία της μάντισσας Θεονόης για να επιβεβαιώσει τα όσα λέει στον Θεοκλύμενο.
- Ε) Η Ελένη στο παραπάνω κείμενο παρουσιάζεται πλέον σύμφωνη να δεχτεί για σύζυγό της τον Θεοκλύμενο, χωρίς η ίδια να του ζητάει απολύτως τίποτα.
- ΣΤ) Ο Μενέλαος στο κείμενο που διαβάσαμε παίζει έναν πολύ αποφασιστικό ρόλο με τη μαρτυρία του και με όσα ζητάει από τον Θεοκλύμενο.
- Ζ) Στο παραπάνω κείμενο ο Θεοκλύμενος εμφανίζεται πολύ διστακτικός στην ικανοποίηση των αιτημάτων του Μενέλαου.
- Η) Στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω ο Θεοκλύμενος, χωρίς να το καταλάβει πέφτει βαθιά σε μια παγίδα που του έχουν στήσει η Ελένη κι ο Μενέλαος.
- Θ) Όσα ζητάει ο Μενέλαος από τον Θεοκλύμενο είναι απαραίτητα μόνο για να γίνει μια θυσία μες στη θάλασσα προς τιμήν ενός νεκρού πολεμιστή.
- Ι) Ο Θεοκλύμενος στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω δίνει όσα του ζητάνε, μόνο και μόνο από το μεγάλο σεβασμό που νιώθει για τον Μενέλαο

2. α) Αντιστοιχίστε τις λέξεις της στήλης Α, που ανήκουν στο παραπάνω κείμενο με τις λέξεις της στήλης Β που ταιριάζουν σ' αυτές.

Α	Β
Πρίαμος	Μυθικός θεός των αρχαίων Ελλήνων
Μενέλαος	Μυθικός βασιλιάς της Τροίας
Απόλλωνας	Μυθικός βασιλιάς της Αιγύπτου
Θεοκλύμενος	Μυθικός ήρωας της Ελλάδας, πρόγονος των Ατρειδών
Πέλοπας	Μυθικός βασιλιάς της Σπάρτης

β) Η Ελένη κι ο Μενέλαος στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω, συνομιλούν με τον Θεοκλύμενο. Τι σκοπό έχουν; Τον ενημερώνουν για την πραγματική αλήθεια ή μήπως τον εξαπατούν; Τι εκμεταλλεύονται για να καταφέρουν να πετύχουν το σκοπό τους ; (Δικαιολογήστε την απάντησή σας)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Σχολιάστε τη σημασία που έχουν όλα όσα ζητάει ο Μενέλαος από τον Θεοκλύμενο για την τέλεση μιας θυσίας στη θάλασσα (στίχοι 1375-1389); Τι πραγματικά εξυπηρετεί το καθένα από αυτά;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Οι απαντήσεις

ΕΛΕΝΗ: Αφέντη, –τόρα πια έτσι θα σε λέω–
πέθανα, δεν υπάρχω κι όλα πάνε.

ΘΕΟΚΛΥΜΕΝΟΣ: Τι τρέχει; Ποια σε βρήκε
δυστυχία;

ΕΛΕ. Πώς να το πω; Ο Μενέλαός μου πάει.
ΘΕΟ. Δε χαίρομαι γι' αυτά κι ας με συμφέρουν
Πώς το 'μαθες; Σου το 'πε η Θεονόη;
ΕΛΕ. Κι αυτή και τούτος που είδε το χαμό του.
ΘΕΟ. Ήρθε κανείς με ξάστερες ειδήσεις;
ΕΛΕ. Ναι· κι όπου λογιάζω αυτός ας φτάσει.
ΘΕΟ. Πού είναι; Ποιος; Καθάρια πες να μάθω.
ΕΛΕ. Αυτός που 'χει ζαρώσει εκεί στον τάφο.
ΘΕΟ. Ω! Απόλλωνα, κουρέλια η φορεσιά του.
ΕΛΕ. Κι ο άντρας μου τα ίδια θα φορούσε.
ΘΕΟ. Ο τόπος του ποιος είναι; Πού έχει αράξει;
ΕΛΕ. Έλληνας, Αχαιός, του αντρός μου ναύτης.
ΘΕΟ. Για του Μενέλαου το χαμό τι λέει;
ΕΛΕ. Τέλος φριχτό, τα κύματα τον πήραν.
ΘΕΟ. Ταξίδευε σε θάλασσες βαρβάρων;
ΕΛΕ. Τσακίστηκε στα βράχια της Λιβύης.
ΘΕΟ. Και πώς αυτός δε χάθηκε μαζί του;
ΕΛΕ. Οι ταπεινοί παρά οι τρανοί γλιτώνουν.
ΘΕΟ. Του караβιού πού να 'ναι τα συντρίμια;
ΕΛΕ. Εκεί που αυτός κι όχι ο Μενέλαος να πνιγόταν.
ΘΕΟ. Κείνος εχάθη. Με ποιο ήρθε αυτός καράβι;
ΕΛΕ. Τον πήραν κάποιοι ναύτες, όπως λέει.
ΘΕΟ. Κι αυτή που αντί για σένα ήταν στην Τροία;
ΕΛΕ. Τον ίσκιο λες; Ψηλά στα ουράνια πήγε.
ΘΕΟ. Πρίαμε, Τροία, του κάκου σάς χαλάσαν.
ΕΛΕ. Υπόφερα πολλά κι εγώ μαζί τους.
ΘΕΟ. Τον άντρα σου τον έθωπαν ή όχι;
ΕΛΕ. Άταφος μένει· αχ! μαύρες συμφορές μου.
ΘΕΟ. Γι' αυτό και τα ξανθά μαλλιά έχεις κόψει;
ΕΛΕ. Όπου κι αν είναι τώρα, τον πονάω.
ΘΕΟ. Σωστά θρηνείς γι' αυτήν τη δυστυχία...
ΕΛΕ. Εύκολα ξεγελιέται η αδελφή σου;
ΘΕΟ. Όχι· κι εδώ στον τάφο ακόμη θα 'σαι;
ΕΛΕ. Τώρα που πέθανε, γιατί με περιπαίζεις;
ΘΕΟ. Πιστή μένεις σ' αυτόν και μ' αποφεύγεις.
ΕΛΕ. Τώρα όχι πια· το γάμο να ετοιμάσεις.
ΘΕΟ. Άργησες να με στέρξεις, χαίρομαι όμως.
ΕΛΕ. Ας ξεχαστούνε τα παλιά. Θα κάνεις...
ΘΕΟ. Η χάρη θέλει αντίχαρη· τι πράγμα;
ΕΛΕ. Μαζί μου τώρα ομόνοια και φιλία.
ΘΕΟ. Πάει ο θυμός που σου είχα, είναι φευγάτος.

ΕΛΕ. Πέφτω στα γόνατά σου, αφού 'σαι φίλος.
ΘΕΟ. Τι μου ζητάς, παρακαλώντας έτσι;
ΕΛΕ. Τον πεθαμένο άντρα μου να θάψω.
ΘΕΟ. Τάφος χωρίς νεκρό· σκιά θα θάψεις;
ΕΛΕ. Συνήθεια των Ελλήνων, τον πνιγμένο...
ΘΕΟ. Είναι πολύ σοφοί σ' αυτά· τι κάνουν;
ΕΛΕ. ...σ' αδειανά πέπλα εντάφια τον κηδεύουν.
ΘΕΟ. Σηχώρα μου όπου θες χτίσ' του έναν τάφο.
ΕΛΕ. Όσοι πνιγήκαν, δεν τους θάβουμε έτσι.
ΘΕΟ. Μα τότε πώς; Δεν ξέρω τα έθιμά σας.
ΕΛΕ. Γι' αυτούς σκορπάμε δώρα μες στο κύμα.
ΘΕΟ. Για το νεκρό τι θέλεις να σου δώσω;
ΕΛΕ. Τα δώρα δε γνωρίζω, ετούτος ξέρει.
ΘΕΟ. Μας έφερες καλό μαντάτο, ξένε.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ:

Μήτε για το νεκρό μήτε για μένα.
ΘΕΟ. Πάβετε τους θαλασσοπνιγμένους;
ΜΕΝ. Σύμφωνα με το βιος που 'χε καθέννας.
ΘΕΟ. Για χάρη της, ό,τι κι αν πεις, στο δίνω.
ΜΕΝ. Πρώτα για τους νεκρούς ένα σφαχτάρι.
ΘΕΟ. Όποιο διαλέξεις ζώο, θα σου το δώσω.
ΜΕΝ. Εσύ να ορίσεις· δώσε μου ό,τι θέλεις.
ΘΕΟ. Εδώ σφάζουμε εμείς άλογο ή ταύρο.
ΜΕΝ. Από καλή μονάχα να 'ναι ράτσα.
ΘΕΟ. Πολλά μες στα κοπάδια μας υπάρχουν.
ΜΕΝ. Κι ένα αδειανό κρεβάτι με στρωσίδια.
ΘΕΟ. Κι ένα θα γίνει. Τι άλλο του προσφέρουν;
ΜΕΝ. Τον πόλεμο αγαπούσε, χάλκινα όπλα.
ΘΕΟ. Αντάξια για του Πέλοπα το γένος.
ΜΕΝ. Κι όσους καλούς καρπούς η γη δωρίζει.
ΘΕΟ. Λοιπόν; Πώς τα σκορπάτε μες στο κύμα;
ΜΕΝ. Καίμεθα χρειαστέι με λαμνοκόπους.
ΘΕΟ. Και πόσο αλάργα απ' τη στεριά θα πάει;
ΜΕΝ. Όσο που τ' αφρονέρια του να βλέπεις.
ΘΕΟ. Γιατί; Έτσι συνηθίζουν στην Ελλάδα;
ΜΕΝ. Για να μη βγει το μίasma στ' ακρογάλι.
ΘΕΟ. Γρήγορο πλοίο φοινικικό θα δώσω.
ΜΕΝ. Σωστά θα τιμηθεί ο Μενέλαος έτσι.
ΘΕΟ. Δίχως αυτήν εσύ δε φτάνεις τάχα;
ΜΕΝ. Μάνας το έργο αυτό, γυναικάς, τέκνου.
ΘΕΟ. Πρέπει, όπως λες, αυτή να τότε θάψει.
ΜΕΝ. Ασέβεια το νεκρό να μην τιμήσει.

1. Χαρακτηρίστε ως «Σωστό» ή «Λάθος» το περιεχόμενο καθεμιάς από τις παρακάτω προτάσεις:

- Α) Η Ελένη κι ο Μενέλαος στο κείμενο που διαβάσαμε ενημερώνουν τον Θεοκλύμενο για τη συμφορά τους, λέγοντάς του την πραγματική αλήθεια. **ΛΑΘΟΣ**
Β) Το κείμενο που διαβάσαμε είναι ένας θεατρικός μονόλογος. **ΛΑΘΟΣ**
Γ) Στο παραπάνω κείμενο ο Θεοκλύμενος δείχνει ότι γνωρίζει πολύ καλά τις συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων σχετικά με την ταφή των νεκρών τους. **ΛΑΘΟΣ**
Δ) Στο παραπάνω κείμενο η Ελένη επικαλείται τη μαρτυρία της μάντισσας Θεονόης για να επιβεβαιώσει τα όσα λέει στον Θεοκλύμενο. **ΣΩΣΤΟ**
Ε) Η Ελένη στο παραπάνω κείμενο παρουσιάζεται πλέον σύμφωνη να δεχτεί για σύζυγό της τον Θεοκλύμενο,

χωρίς η ίδια να του ζητάει απολύτως τίποτα. **ΛΑΘΟΣ**

ΣΤ) Ο Μενέλαος στο κείμενο που διαβάσαμε παίζει έναν πολύ αποφασιστικό ρόλο με τη μαρτυρία του και με όσα ζητάει από τον Θεοκλύμενο. **ΣΩΣΤΟ**

Ζ) Στο παραπάνω κείμενο ο Θεοκλύμενος εμφανίζεται πολύ διστακτικός στην ικανοποίηση των αιτημάτων του Μενέλαου. **ΛΑΘΟΣ**

Η) Στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω ο Θεοκλύμενος, χωρίς να το καταλάβει πέφτει βαθιά σε μια παγίδα που του έχουν στήσει η Ελένη κι ο Μενέλαος. **ΣΩΣΤΟ**

Θ) Όσα ζητάει ο Μενέλαος από τον Θεοκλύμενο είναι απαραίτητα μόνο για να γίνει μια θυσία μες στη θάλασσα προς τιμήν ενός νεκρού πολεμιστή. **ΛΑΘΟΣ**

Ι) Ο Θεοκλύμενος στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω δίνει όσα του ζητάνε, μόνο και μόνο από το μεγάλο σεβασμό που νιώθει για τον Μενέλαο **ΛΑΘΟΣ**

2. α) Η αντιστοίχιση

A	B
Πρίαμος	Μυθικός βασιλιάς της Τροίας
Μενέλαος	Μυθικός βασιλιάς της Σπάρτης
Απόλλωνας	Μυθικός θεός των αρχαίων Ελλήνων
Θεοκλύμενος	Μυθικός βασιλιάς της Αιγύπτου
Πέλοπας	Μυθικός ήρωας της Ελλάδας, πρόγονος των Ατρείδων

β) Η Ελένη κι ο Μενέλαος στο κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω, συνομιλούν με τον Θεοκλύμενο. Τι σκοπό έχουν; Τον ενημερώνουν για την πραγματική αλήθεια ή μήπως τον εξαπατούν; Τι εκμεταλλεύονται για να καταφέρουν να πετύχουν το σκοπό τους ; (Δικαιολογήστε την απάντησή σας)

- Στο παραπάνω κείμενο γίνεται ολοφάνερο στον θεατή του έργου ότι η Ελένη κι ο Μενέλαος εξαπατούν πλήρως τον Αιγύπτιο βασιλιά Θεοκλύμενο, ενώ με μια ψεύτικη ιστορία, εντελώς αληθοφανή όμως, εφαρμόζουν το σχέδιο διαφυγής τους από την Αίγυπτο. Η Ελένη στήνει την πλεκτάνη της πάνω στην απατηλή της διαβεβαίωση για ένα γρήγορο πλέον γάμο με το Θεοκλύμενο και στην πιο θερμή της παράκληση για την αναγκαία «συμβολική ταφή στη θάλασσα» του «νεκρού Μενέλαου». Κάμπτει αμέσως το δισταγμό του Αιγύπτιου βασιλιά με την αναφορά της στο «έθιμο των Ελλήνων» για την τελετή στη μνήμη των νεκρών ναυαγών. Ο Θεοκλύμενος συναινεί με εκδήλωση θαυμασμού για τους Έλληνες και τα ήθη τους. Στο σημείο αυτό όμως θα χρειαστεί η ανάπτυξη των λεπτομερειών του σχεδίου, και εδώ ακριβώς προστίθεται τώρα η συμβολή του Μενέλαου, ο οποίος και εξειδικεύει το τι και πώς πρέπει να γίνει.

Η Ελένη, τόσο με τη μεταμφίεσή της σε ...πενθούσα χήρα του χαμένου ναυαγού Μενέλαου, όσο και με τον πανέξυπνο και άριστο σε διατύπωση λόγο της εκμεταλλεύεται άριστα την πλήρη άγνοια του Θεοκλύμενου για πρόσωπα και πράγματα και τον πείθει ότι του λέει την αλήθεια. Εκμεταλλεύεται επίσης πανέξυπνα κι αποφασιστικά το ερωτικό πάθος του Θεοκλύμενου γι' αυτήν και του εμφανίζεται πλέον ως σύμφωνη σε έναν νέο γάμο της, αυτή τη φορά με τον ίδιο, αρκεί ο Θεοκλύμενος να της δώσει ό,τι πρέπει για την ...τιμητική ταφή του νεκρού στη θάλασσα!

Από την πλευρά του ο Μενέλαος με την παρουσία του, ντυμένος με τα κουρέλια του ναυαγίου, αλλά και με τα λόγια του, που είναι διατυπωμένα με τον πιο έξυπνο και αποτελεσματικό τρόπο πράγματι πείθει τον Θεοκλύμενο ότι είναι ο μοναδικός επιζών ναυαγός από το ναυάγιο όπου χάθηκε ο ...αφέντης του, ο Μενέλαος, ενώ καταφέρνει να του αποσπάσει τη δέσμευση ότι θα δώσει το πλοίο και όλα τα απαραίτητα για την τιμητική συμβολική ταφή του ...νεκρού, που όμως στην πραγματικότητα είναι όσα χρειάζονται ο ίδιος κι η Ελένη για τη διαφυγή τους από την Αίγυπτο και το ταξίδι της επιστροφής στην Ελλάδα. Συνεπώς και ο Μενέλαος εκμεταλλεύεται αποτελεσματικά την άγνοια του Θεοκλύμενου για τα έθιμα των ελλήνων καθώς και τον πόθο του Αιγύπτιου δυνάστη για την Ελένη.

3. Σχολιάστε τη σημασία που έχουν όλα όσα ζητάει ο Μενέλαος από τον Θεοκλύμενο για την τέλεση μιας θυσίας στη θάλασσα (στίχοι 1375-1389); Τι πραγματικά εξυπηρετεί το καθένα από αυτά;

Ο Μενέλαος στη δική του συνομιλία με τον Αιγύπτιο βασιλιά θα δώσει ακριβώς την πρακτική πλευρά του θέματος της δήθεν «τιμητικής ταφής του νεκρού ...Μενέλαου» Και θα παίζει άριστα το δικό του ρόλο στην εξαπάτηση του Θεοκλύμενου και στην απόσπαση όλων των αναγκαίων μέσων για τη διαφυγή από την Αίγυπτο. Ζητάει και εξασφαλίζει: -Τροφή για το ταξίδι της επιστροφής (δήθεν για προσφορά θυσίας), δηλαδή

έναν ταύρο και καρπούς της γης,

-Κρεβάτι για τον ίδιο και την Ελένη, για τη διάρκεια του ταξιδιού (που κι αυτό δήθεν θα ριχτεί στη θάλασσα),

-Χάλκινα όπλα για να εξοπλίσει τους άντρες του στην περίπτωση της ένοπλης σύγκρουσης με τους Αιγύπτιους, την ώρα της διαφυγής (κι αυτά υποτίθεται ότι αποτελούν μέρος των προσφορών...),

-Καράβι διαφυγής με αιγυπτιακό πλήρωμα κωπηλατών (δήθεν για τη μεταφορά των προσφορών της θυσίας),

- Την έγκριση του Θεοκλύμενου ότι η Ελένη θα συμμετέχει οπωσδήποτε στην «τελετή προς τιμήν του νεκρού», με την παρουσία της στο πλοίο, όπως το απαιτούν τα ελληνικά έθιμα.

4. Τι ονομάζουμε «τραγική ειρωνεία» σε ένα θεατρικό δράμα; Δείξτε σημεία του κειμένου που διαβάσατε παραπάνω, όπου διακρίνετε την «τραγική ειρωνεία» και εξηγήστε το γιατί;

Όπως έχουμε συχνά σχολιάσει, μελετώντας το αρχαίο δράμα, η τραγική (ή δραματική) ειρωνεία είναι η αίσθηση της ειρωνείας που δημιουργείται στους θεατές του έργου, ακούγοντας τα λόγια των πρωταγωνιστών πάνω στη σκηνή, αφού οι ίδιοι, όπως ίσως και κάποιοι από τους πρωταγωνιστές γνωρίζουν την αλήθεια, την οποία όμως την αγνοούν πλήρως κάποιος ή κάποιοι άλλοι από τους πρωταγωνιστές. Από την άποψη αυτή, το κείμενο που διαβάσαμε παραπάνω είναι διάχυτο από την αίσθηση της τραγικής ειρωνείας, αφού τόσο οι θεατές, όσο και η Ελένη (κι ο Μενέλαος και ο Χορός του δράματος και η Θεονόη) γνωρίζουν την αλήθεια, ενώ ο Θεοκλύμενος ολότελα την αγνοεί, και η άγνοιά του τον ρίχνει μέσα στην καλοστημένη παγίδα. Τραγική ειρωνεία αποπνέει όλη η εμφάνιση της Ελένης στο απόσπασμα και τα απατηλά της, αλλά τόσο αληθοφανή λόγια!

Πιο συγκεκριμένα επισημαίνουμε την τραγική ειρωνεία στους στίχους:

A) Από τη συνομιλία Θεοκλύμενου-Ελένης:

1.«Όνειρα μη σε τρώμαζαν το βράδυ, χρησμούς κακούς σου δώσανε στο σπίτι κι έχεις παραλοϊσει από τη θλίψη;» Η άγνοια φαίνεται ξανά στα άστοχα ερωτήματα

2. Ολόκληρη η παρουσίαση της ιστορίας του ναυαγίου και των ειδήσεων που φέρνει ο Έλληνας ναυαγός για τον δήθεν χαμό του Μενέλαου:

ΕΛΕ. Πώς να το πω; Ο Μενέλαός μου πάει.

ΘΕΟ. Δε χαίρομαι γι' αυτά κι ας με συμφέρουν.

Πώς το 'μαθες; Σου το 'πε η Θεονόη;

ΕΛΕ. Κι αυτή και τούτος που είδε το χαμό του.

ΘΕΟ. Ήρθε κανείς με ξάστερες ειδήσεις;

ΕΛΕ. Ναι· κι όπου λογιάζω αυτός ας φτάσ

ΘΕΟ. Πού είναι; Ποιος; Καθάρια πες να μάθω.

ΕΛΕ. Αυτός που 'χει ζαρώσει εκεί στον τάφο.

ΘΕΟ. Ω! Απόλλωνα, κουρέλια η φορεσιά του.

ΕΛΕ. Κι ο άντρας μου τα ίδια θα φορούσε.

ΘΕΟ. Ο τόπος του ποιος είναι; Πού έχει αράξε

ΕΛΕ. Έλληνας, Αχαιός, του αντρός μου ναύτη

ΘΕΟ. Για του Μενέλαου το χαμό τι λέει;

ΕΛΕ. Τέλος φριχτό, τα κύματα τον πήρα

3. Στους στίχους που δείχνουν με πόση τέχνη παίζει το ρόλο της η Ελένη και πείθει το Θεοκλύμενο. Οι θεατές του έργου ξέρουν ότι όλα αυτά είναι παγίδα για τον Θεοκλύμενο.

ΘΕΟ. Και πώς αυτός δε χάθηκε μαζί του;

ΕΛΕ. Οι ταπεινοί παρά οι τρανοί γλιτώνουν.

ΘΕΟ. Του καραβιού πού να 'ναι τα συντρίμια;

ΕΛΕ. Εκεί που αυτός κι όχι ο Μενέλαος να πνιγόταν.(...)

ΘΕΟ. Τον άντρα σου τον έθαψαν ή όχι;

ΕΛΕ. Άταφος μένει· αχ! μαύρες συμφορές μου.

ΘΕΟ. Γι' αυτό και τα ξανθά μαλλιά έχεις κόψει

ΕΛΕ. Όπου κι αν είναι τώρα, τον πονά

MEN. Κι ένα αδειανό κρεβάτι με στρωσίδια.

B. Από τη συνομιλία Θεοκλύμενου-Μενέλαου:

ΘΕΟΚΛΥΜΕΝΟΣ: Μας έφερες καλό μαντάτο, ξένε.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ: Μήτε για το νεκρό μήτε για μένα.

ΘΕΟ. Πώς θάβετε τους θαλασσοπνιγμένους;

MEN. Σύμφωνα με το βιος που 'χε καθένας.

ΘΕΟ. Για χάρη της, ό,τι κι αν πεις, στο δίνω.

MEN. Πρώτα για τους νεκρούς ένα σφαχτάρι.

ΘΕΟ. Όποιο διαλέξεις ζώο, θα σου το δώσω.

MEN. Εσύ να ορίσεις· δώσε μου ό,τι θέλεις.

ΘΕΟ. Εδώ σφάζουμε εμείς άλογο ή ταύρο.

MEN. Από καλή μονάχα να 'ναι ράτσα.

ΘΕΟ. Πολλά μες στα κοπάδια μας υπάρχουν.

ΘΕΟ. Κι αυτό θα γίνει. Τι άλλο του προσφέρουν;

MEN. Τον πόλεμο αγαπούσε, χάλκινα όπλα.

ΘΕΟ. Αντάξια για του Πέλοπα το γένος.

MEN. Κι όσους καλούς καρπούς η γη δωρίζει.

ΘΕΟ. Λοιπόν; Πώς τα σκορπάτε μες στο κύμα;

MEN. Καράβι θα χρειαστεί με λαμνοκόπους.

ΘΕΟ. Και πόσο αλάργα απ' τη στεριά θα πάει;

MEN. Όσο που τ' αφρονέρια του να βλέπεις.

ΘΕΟ. Γιατί; Έτσι συνηθίζουν στην Ελλάδα;

MEN. Για να μη βγει το μίasma στ' ακρογιάλι.

Ο θεατής του έργου γνωρίζει την αλήθεια, γνωρίζει καλά ποιος είναι και πού βρίσκεται ο πραγματικός Μενέλαος. Γνωρίζει επίσης όλο το σχέδιο, καταλαβαίνει απολύτως τη σκοπιμότητα που κρύβεται τόσο στους λόγους που είναι «αμφίσημοι» όσο και σε όλα όσα ζητάει ο Μενέλαος και που δεν μπορεί καθόλου να υποψιαστεί τη σκοπιμότητά τους ο Αιγύπτιος βασιλιάς. Και καθώς ο θεατής συμπαθεί ολόψυχα τους Έλληνες πρωταγωνιστές και συμπαρίσταται ηθικά στην προσπάθειά τους να σωθούν, να νικήσουν το βάρβαρο κι αυθαίρετο δυνάστη της Αιγύπτου, χαίρονται ολόψυχα για την αποτελεσματική αυτή παγίδα.